

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

Programma Duurzaamheid 2024 - 2027

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Voorwoord wethouder Jacqueline van Dongen

Wat hebben astronaut Wubbo Ockels, muzikante Nynke Laverman en de Indiase politicus Mahatma Gandhi met elkaar gemeen? De kunst om met hun hart te spreken over hun liefde voor de aarde. Onze planeet, onze wereld. Drie mensen van verschillende generaties, verschillende tijden. Met dezelfde roep: heb lief, zorg voor de aarde en elkaar, deel, respecteer.

In mei 2014 verschijnt een korte video van Wubbo Ockels. In bed, slechts enkele uren voor zijn dood. Hij vertelt hoe hij de aarde met de blauwe lucht zag, vanuit de ruimte. Hoe hij zich realiseerde dat de mensheid de aarde vernietigt en zichzelf in gevaar brengt. De aarde, dat is het. Er is geen reserveplaneet. “En als je echt van iets houdt, wil je het niet kwijtraken. Mijn vrouw wil mij niet kwijt, ze wil alles doen om mij te laten leven. Dat is liefde en de houding die mensheid zou moeten hebben.” Hij noemt wat voorbeelden, verontwaardigd over wat we allemaal nog niet doen, gevolgd door de indringende oproep: “Het leven, dat zijn wij. Wij, de mensheid zo sterk dat we de aarde kunnen redden. Maar we kunnen haar ook vernietigen. Elke bijdrage, hoe klein ook, is belangrijk.”

Waar Ockels vooruitkijkt, pakt Nynke Laverman juist terug. Echter, haar terugblik in het nummer ‘Your Ancestor’ is wel vanuit de toekomst, naar vandaag, de 21e eeuw. Het lied is een soort excuus aan onze achterachterkleinkinderen. Sorry voor de planeet die wij hebben nagelaten, we wisten ook niet alles, de economie was gericht op groei, op steeds meer. Wij hielden ook van onze kinderen, dachten toen dat we goed voor ze waren, is ongeveer de strekking. En tegelijkertijd klinkt onmiskenbaar de brede verontwaardiging en haar indringende oproep. Want goed voorouderschap begint vandaag.

Mahatma Gandhi, hij werd geboren in de 19e eeuw, overleed halverwege de 20e eeuw. Zijn citaat: ‘De aarde biedt voldoende om ieders behoefte te bevredigen maar niet ieders hebzucht’ is misschien wel actueler dan ooit. Op 3 augustus was het wereldwijd ‘earth overshoot day’. De dag waarop de mensheid alles wat de aarde in een jaar kan produceren, al op heeft. Voor Nederland was dat al veel eerder, op 12 april. Als iedereen zo zou leven als wij, zouden we daar 3,6 keer de aarde voor nodig hebben. Dat is er niet, dus doen we anderen tekort en nemen we op de pof wat af van de volgende generaties. Haarlijn benoemd door Gandhi, Ockels en Laverman.

Een nieuw programma voor een duurzamer Zwijndrecht, wij willen en kunnen bijdragen. Met een flinke ambitie, waarop we elkaar niet afrekenen maar vooral proberen samen op te tellen. De drie genoemde personen inspireren mij daar enorm bij, liefde voor de aarde en de mensheid. Onderweg blijven we leren, bijstellen (omhoog natuurlijk 😊), elkaar aanspreken op wat nodig is. Goed voorouderschap begint vandaag en elke bijdrage is belangrijk.

Inhoud

► Voorwoord wethouder Jacqueline van Dongen	3
1. Inleiding	6
► Sustainable Development Goals	8
2. Ontwikkelingen: Wat speelt er op dit moment?	12
3. Terugblik: Wat hebben we gedaan?	17
Terugblik: Energietransitie 2021-2023	
Terugblik: Klimaatadaptatie en groen 2021-2023	
Terugblik: Circulariteit 2021-2023	
Terugblik: Natuur- en duurzaamheidseducatie 2021-2023	
Terugblik: Communicatie 2021-2023	
4. Energietransitie	24
Onze ambitie	
Wat is het plan?	
Doelen	
Uitvoeringsagenda	
5. Klimaatadaptatie & groen	40
Onze ambitie	
Wat is het plan?	
Doelen	
Uitvoeringsagenda	
6. Circulariteit	54
Onze ambitie	
Wat is het plan?	
Doelen	
Uitvoeringsagenda	

7. Natuur- en duurzaamheidseducatie	62
Onze ambitie	
Wat is het plan?	
Doelen	
Uitvoeringsagenda	
► Leefstijlen Zwijndrecht	68
8. Communicatie	70
Onze ambitie	
Wat is het plan?	
Doelen	
Uitvoeringsagenda	
9. Financiën	76
► Monitor Duurzaam Zwijndrecht	80
10. Bijlage resultaten participatie programma duurzaamheid	82
Doel	
Aanpak	
► Conclusies participatietraject	86
Algemeen	
Energietransitie	
Klimaatadaptatie & groen	
Circulariteit	

1. Inleiding

Een fijn huis, leuke buurt en alle voorzieningen vlakbij. Wandelen door het park, spelen in het groen, fietsen langs de Oude Maas. In Zwijndrecht willen we dat het prettig wonen en werken is en blijft. Een waterrijke omgeving, met de gemakken van een grote stad dichtbij. Wij zijn een gemeente die gezond, groen en duurzaam is. En dat is nodig, want de wereld om ons heen en het klimaat verandert. Je hebt het misschien al gemerkt aan een hoge energierekening, hevige regenbuien en hitte in de zomer.

Een fijne leefbare omgeving voor onszelf en de generaties na ons vraagt iets van ons allemaal. We stoppen stap voor stap met vervuילend aardgas en kiezen voor schone duurzame warmte. We maken onze straten mooier met meer planten en bomen. Dat is ook goed voor insecten, en geeft ons fijne verkoeling in de zomer. En de berg afval wordt kleiner, omdat we steeds meer hergebruiken. We pakken vaker de fiets, eten minder vlees, recyclen en repareren spullen, plaatsen zonnepanelen, leggen een groen dak aan of zetten dubbelglas in onze kozijnen.

Iedereen heeft een eigen rol en verantwoordelijkheid. De gemeente (als organisatie) helpt om de overstap te maken, door te enthousiasmeren en partijen met elkaar in verbinding te brengen. De gemeente luistert naar zorgen, behoeften en ideeën vanuit de gemeenschap. De gemeente legt uit welke stappen zij zelf gaat zetten, wat inwoners en bedrijven kunnen doen en hoe we elkaar op weg kunnen helpen. Door het delen van goede voorbeelden maken we duurzame daden zichtbaar en inspireren we elkaar.

Om te zorgen dat het fijn wonen en verblijven blijft in Zwijndrecht hebben we drie duurzame ambities voor 2050: energieneutraal, klimaatadaptief en het hebben van een circulaire economie. 2050 lijkt nog ver weg, maar we hebben te maken met grote opgaven. Gelukkig beginnen we niet bij nul, maar bouwen we verder op wat we afgelopen jaren hebben gedaan. In het raadsprogramma krachtig Zwijndrecht 2.0 is duurzaamheid benoemd als een van de zes grote thema's voor de komende raadsperiode. Hierin wordt ook al aangegeven dat we de noodzaak zien om te intensiveren om een toekomstbestendig Zwijndrecht te blijven.

In het programma duurzaamheid staat onze stip op de horizon benoemd, en de gerichte acties die daar komende vier jaar aan bijdragen. Op deze manier gaan we stapsgewijs aan de slag met de opgave duurzaam Zwijndrecht en stellen we bij waar nodig. Om de intensivering te bereiken hebben we een ambitieus programma opgezet, maar zijn er ook een aantal afhankelijkheden, zoals Rijksbeleid, subsidies en inzet van onze partners en inwoners voor de uitvoering. Hierbij proberen we zo veel mogelijk te ondersteuning te bieden om de versnelling te realiseren. De komende vier jaar gaan we aan de slag om dichterbij onze duurzaamheidsambities te komen. Na twee jaar evalueren we de aanpak en sturen we bij waar nodig.

Intermezzo

Sustainable Development Goals

Van mondiale Sustainable Development Goals naar lokaal beleid

De Sustainable Development Goals (hierna SDG's) zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Een plek waar iedereen het goed heeft; mens, dier en natuur. Overal ter wereld, overal in Nederland en Zwijndrecht. De doelen zijn in 2015 afgesproken door alle 196 landen binnen de Verenigde Naties. Ze vormen een kleurrijk kompas om uitdagingen als armoede en de klimaatcrisis aan te pakken. Gemeenten spelen een belangrijke rol in het bereiken van de SDG's. Door lokaal met de doelen aan de slag te gaan, worden concrete stappen gezet. Ook helpen de SDG's vraagstukken in samenhang aan te pakken, wat de integraliteit ten goede komt. De SDG's stimuleren om breder te kijken naar de impact van maatregelen en acties.

In het raadsprogramma Krachtig Zwijndrecht 2.0 van de gemeente Zwijndrecht wordt aandacht gevraagd voor de SDG 's. In de begroting zijn deze toegewezen aan de programma's. Dat is ook in dit programma duurzaamheid gedaan. Bij iedere ambitie is door middel van een logo te zien aan welke SDG's een bijdrage geleverd wordt. In dit intermezzo staan we kort stil bij de doelen waaraan het programma duurzaamheid een bijdrage levert.

1. **Geen armoede**

We bestrijden armoede in al haar vormen en bouwen de weerbaarheid op van hen die zich in kwetsbare situaties bevinden. In samenhang met het programma armoedebestrijding werken we aan het voorkomen van energiearmoede bij onze inwoners door hen te helpen bij maatregelen om energie te kunnen besparen.

3. **Goede gezondheid en welzijn**

We bestrijden armoede in al haar vormen en bouwen de weerbaarheid op van hen die zich in kwetsbare situaties bevinden. In samenhang met het programma armoedebestrijding werken we aan het voorkomen van energiearmoede bij onze inwoners door hen te helpen bij maatregelen om energie te kunnen besparen.

6. **Schoon water en sanitair**

We hechten een groot belang aan schoon water. Door vervuiling en opwarming van de aarde komt er meer druk op het drinkwater te staan. We spannen ons samen met onze partners in dat er schoon en veilig drinkwater is.

7. **Betaalbare en duurzame energie**

De ontwikkeling en het gebruik van technologieën voor energiebesparing en hernieuwbare energiebronnen zijn een belangrijk middel om energieverbruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. Onze ambitie op het gebied van de energietransitie sluit volledig aan bij deze SDG. We zetten met onze maatregelen en acties stevig in op energiebesparing en duurzame manieren van verwarmen en opwekken.

9. **Industrie, innovatie en infrastructuur**

Deze SDG streeft ernaar mobiliteit te verbeteren en het bedrijfsleven te verduurzamen. In samenhang met het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP) wordt vanuit het programma duurzaamheid ingezet op het verduurzamen van de manier waarop inwoners zich door Zwijndrecht bewegen. Ook stimuleren en faciliteren we het bedrijfsleven bij hun verduurzamingsopgave op het gebied van duurzame energie, vergroenen en hergebruik van grondstoffen.

11. **Duurzame steden en gemeenschappen**

Deze SDG heeft onder andere tot doel steden veerkrachtig en duurzaam te maken. Dit wil zeggen dat de nadelige milieu-impact van steden wordt gereduceerd, er universeel toegang is tot groene openbare ruimtes en steden weerbaar zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering, maar ook de klimaatverandering proberen te voorkomen. Met ons programma duurzaamheid dragen we op kleine schaal bij aan deze SDG. Het doel is Zwijndrecht duurzaam en veerkrachtig te maken én klaar voor de toekomst.

12. **Verantwoorde consumptie en productie**

Duurzame productie en consumptie, met een efficiënter gebruik van grondstoffen, verlaagt de druk op het milieu. Onderdeel van deze SDG is de afvalproductie te beperken via vermindering, recycling en hergebruik. Met onze maatregelen en acties binnen de ambitie circulariteit dragen we hieraan bij.

13. **Klimaatactie.**

De effecten van klimaatverandering vormen een bedreiging voor mens en natuur. Deze SDG is erop gericht klimaatverandering en de nadelige effecten daarvan te verminderen. Met onze maatregelen en acties op het gebied van klimaatadaptatie zorgen we ervoor dat onze leefomgeving zich kan weren tegen de negatieve gevolgen en gevaren van klimaatverandering. We zorgen er ook voor dat mensen zich hiervan bewust zijn. Daarnaast voeren we maatregelen en acties uit om op kleine schaal een bijdrage te leveren aan het verminderen van klimaatverandering.

15. **Leven op het land**

Het doel van deze SDG is ecosystemen op het vasteland te beschermen, bossen duurzaam te beheren en het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen. Vanuit het programma duurzaamheid zetten we in op het vergroenen van Zwijndrecht, het behoud van waardevol groen en de waarde van het buitengebied. Ook integreren we kansen voor natuur en biodiversiteit in onze plannen en zetten we daarmee in op het versterken van biodiversiteit in onze buurten en het buitengebied.

17. **Partnerschap op doelstellingen te halen**

De duurzaamheidsambities zijn groot. We kunnen deze ambities niet alleen bereiken. We werken samen met partners in de gemeente, met ondernemers, onderwijs en inwoners.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

2. Ontwikkelingen: Wat er speelt op dit moment?

Vanuit het raadsprogramma krachtig Zwijndrecht 2.0 werken we aan een Zwijndrecht waarin inwoners, partners en de gemeente in vertrouwen met elkaar werken aan maatschappelijke opgaven, zoals een duurzaam en gezond Zwijndrecht dat we kunnen doorgeven aan de toekomstige generaties. We zien als gemeente de noodzaak om de aanpak te intensiveren, maar zijn ook afhankelijk van ontwikkelingen, nationale afspraken, regelgeving en financiële middelen. Hieronder behandelen we de belangrijkste ontwikkelingen.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Energiesysteem

Netcongestie en de druk op het energiesysteem nemen toe. Dit thema zal nadrukkelijker aandacht gaan vragen. De combinatie van (ruimtelijk-economische) ambities en de energietransitie vraagt om versnelde aanpassing van het energiesysteem. Er is sneller meer en een divers energie-infrastructuur nodig. De snel toegenomen vraag en het duurzame aanbod van energie leidt tot schaarste (in ruimte, tijd, geld, middelen) rondom energie-infrastructuur. De schaarste houdt naar verwachting de komende tijd aan. Overheden en netbeheerders werken op verschillende manieren samen aan het beperken van die schaarste: inzetten op versnellen van uitvoering, bedenken en invoeren van slimme oplossingen en het programmeren van energiesysteem. De huidige gereguleerde werkwijze (toewijzing van bestaande transportcapaciteit op basis van volgorde van binnenkomst van aansluitaanvraag) leidt, met name in gebieden met netschaarste, tot maatschappelijke discussie. Dit leidt tot behoefte aan publieke richting en weging van maatschappelijk belang bij investeringen in de energie-infrastructuur.

Stijgende prijzen

De stijgende energiekosten en de hier uit voortkomende energiearmoede (bij inwoners, bedrijven én verenigingen) is een andere belangrijke ontwikkeling. We merken dit ook in de toegenomen aandacht voor woningen met een EFG label én de aanvullende middelen die beschikbaar komen om deze woningen te verduurzamen. Ook zijn het sociale domein en de energietransitie door dit thema nauwer met elkaar verbonden geraakt.

Arbeidsmarkt en uitvoeringscapaciteit

Een andere belangrijke trend is de toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Deze krapte wordt in de volledige breedte en door alle partners ervaren én geldt samen met de toegenomen (materiaal) kosten als belangrijke bedreiging voor de uitvoering van de energietransitie.

Beperkte ruimte en veel opgaven

We zien een toenemende noodzaak om over partijen heen (overheid, onderwijs en bedrijfsleven) én integraal (o.a. duurzaamheid, economie, woningbouw, bereikbaarheid en het sociaal domein) te organiseren. Dit bijvoorbeeld vanwege de ruimtelijke claim en de beperkte ruimte (zowel bovengronds als ondergronds), maar ook omdat de verschillende opgaven elkaar kunnen versterken óf verzwakken. Zo kunnen woningbouw en bereikbaarheid de energieopgave afhankelijk van de gemaakte keuzes bijvoorbeeld vergroten of verkleinen én kan de woningbouwopgave bijvoorbeeld worden vertraagd op het moment dat het energiesysteem het niet aan kan. Daarnaast zien we dat de ruimtevraag toeneemt en er steeds minder ruimte beschikbaar is, wat de uitvoering bemoeilijkt.

Het Rijk pakt meer regie op klimaatadaptief bouwen en inrichten

Het Rijk heeft nu geconstateerd dat de klimaatverandering harder gaat dan tot nu toe voorspeld werd en dat klimaatadaptatie & groen nog onvoldoende meegenomen worden bij nieuwe planontwikkelingen en bij ingrepen in bestaand gebouwd gebied. Een versnelling en opschaaling is nodig om Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht. Klimaatadaptief bouwen en inrichten wordt een leidend principe waarbij vanuit water en bodem gestuurd gaat worden bij de inrichting. Het Rijk gaat de landelijke maatlat groene en klimaatadaptieve gebouwde omgeving¹ en het ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving² inzetten om meer sturing te creëren.

Meer aandacht voor drinkwater

Perioden van droogte, verzilting van het grondwater door de stijgende zeespiegel en de verminderde aanvoer van zoetwater via de rivieren zorgen ervoor dat de beschikbaarheid en kwaliteit van ons drinkwater steeds meer onder druk komt te staan. De komende jaren wordt het thema drinkwater steeds belangrijker.

Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

Het thema circulariteit is nog volop in beweging. Het is wellicht ook een van de grootste transitie. De Rijksoverheid heeft een Nationaal programma Circulaire Economie 2023-2030 opgesteld. Een volgende stap om te versnellen en op te schalen richting een circulaire economie. Hierbij streven ze naar 50 procent circulair in 2030. Dit houdt in 50 procent minder gebruik van primaire fossiele grondstoffen en 30 procent minder uitstoot van microplastics. Om deze doelstelling te halen zet de Rijksoverheid meer in op richtinggevende en dwingende maatregelen, zoals beprijzen, normeren en stimuleren. Zo is bijvoorbeeld per 1 juli 2023 wetgeving ingezet voor het verminderen van eenmalige plastic verpakkingen.

Weinig vooruitgang geboekt

Het Planbureau voor leefomgeving concludeerde dat er de afgelopen jaren weinig vooruitgang geboekt is bij het realiseren van een circulaire economie in 2050. Het gebruik van de meeste grondstoffen is niet gedaald. Er bestaat op dit moment een mismatch tussen de doelen van de Rijksoverheid en het ingezette rijksbeleid. Consumenten zijn weinig bereid om veranderingen te doen in hun consumptiepatroon, producten worden nog minder vaak dan gewenst gedeeld, geleend of gehuurd. Wel groeit de populariteit voor tweedehandskleding.

¹ Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving - Klimaatadaptatie (klimaatadaptatienederland.nl)
² Concept ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving | Rapport | Rijksoverheid.nl

Europese Wetgeving voor circulaire economie

De Europese Commissie werkt aan een aantal voorstellen om toe te werken naar een circulaire economie. De Europese Commissie wil het recht op reparatie van goederen voor consumenten uitbreiden. Reparaties van goederen moet goedkoper en makkelijk worden. Fabrikanten zouden verplicht worden om meer reparaties aan te gaan bieden om de hoeveelheid afval te gaan verminderen. Daarnaast wordt er ook aan wetgeving gewerkt om verpakkingsmateriaal terug te dringen.

Bewustwording

Om onze ambities te behalen is bewustwording rondom de duurzaamheidsthema's een belangrijk onderdeel. Bij een steeds grotere groep inwoners en ondernemers is een groeiend bewustzijn over het belang van energiebesparing en de inzet van duurzame energie. Een gevaar blijft wel de grote verscheidenheid en het enorme bereik van verschillende informatiebronnen én de desinformatie die via deze bronnen wordt verspreid. Dit geeft een groeiend risico op afhakende inwoners en partijen én toenemende tegenstellingen binnen de maatschappij.

Aandacht voor participatie

Vanuit de opgave 'bouwen aan vertrouwen' wordt actief gewerkt aan participatie. Vanuit het programma duurzaamheid willen we hierop inhaken door inwoners mee te laten denken over keuzes en activiteiten op de duurzaamheidsthema's. Er is bij inwoners op verschillende manieren (enquête, inloopavond, straatgesprekken) opgehaald wat de behoeften zijn op het gebied van duurzaamheid, zodat het programma aansluit bij de wensen van inwoners.

Meer vraag naar educatie en samenwerkingen

We merken vanuit het voortgezet onderwijs een toename in de vraag naar duurzaamheidseducatie op projectbasis. We betrekken scholen bij lopende projecten/werkzaamheden in de openbare ruimte nabij de school en zoeken koppelkansen. We trekken hierin o.a. samen op met de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid. Zij richten zich met NDE specifiek op VO scholen. Daarnaast worden we vaker benaderd door inwoners met initiatieven voor o.a. het starten van een voedselbos. We stimuleren dit als gemeente zoveel mogelijk en zoeken kansen om met ons educatie aanbod en met Pak Aan hierop aan te sluiten.

Nieuwe Parkboerderij Kiboe-hoeve

De gemeente Zwijndrecht krijgt een nieuwe Parkboerderij. Bij het ontwerp van de parkboerderij heeft duurzaamheid een belangrijke rol gekregen. De vernieuwde parkboerderij Kiboe-hoeve biedt daarom nieuwe kansen voor educatie. Het nieuwe pand wordt grotendeels circulair en duurzaam gebouwd. Er komen een nieuwe educatieruimte en een kleinschalig voedselbos. Ook worden op deze locatie fysieke informatie/opdrachtenbordjes geplaatst rondom het thema duurzaamheid. Al deze elementen bieden kansen voor educatie voor kinderen en volwassenen.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

3.

Terugblik: Wat hebben we gedaan?

We beginnen niet bij nul. In de afgelopen jaren hebben we al veel werk verzet om dichterbij onze doelen te komen en onze ambities te halen. In 2021 is het eerste programma duurzaamheid vastgesteld met als doel integraal werken aan de duurzaamheidsambities en concrete stappen zetten om uitvoering te geven aan de ambities. We kijken terug op een aantal successen vanuit het vorige programma duurzaamheid.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

► Terugblik: Energietransitie 2021-2023

• Energie besparen

Veel inwoners zijn gestart met het isoleren van hun woning en proberen zo veel mogelijk energie te besparen. We zijn gestart met een eerste wijkaanpak energie besparen waar we scans hebben gemaakt van voorbeeldwoningen en groepsaankopen hebben georganiseerd om onze inwoners op weg te helpen met isoleren. Vanuit de E-agenda werken we samen met de Omgevingsdienst aan de verduurzaming bij bedrijven. We hebben de branche- en bedrijventerreinen aanpak georganiseerd en scans aangeboden om te onderzoeken of daken geschikt zijn voor zonnepanelen. Voor bedrijven wordt meer toezicht gehouden op het naleven van de wettelijke verplichting om energie te besparen en op de energielabel C verplichting bij kantoren.

• Opwek van duurzame energie

Een belangrijk onderdeel van de Regionale energiestrategie is zon op (grote) daken. We hebben er in de regio voor gekozen om zo veel mogelijk energie op te wekken op de daken. Bij de ontwikkeling van Zon op dak is een versnelling ingezet. We zien dat inwoners vaker zonnepanelen laten plaatsen. Om meer grip te krijgen op zonne-energie in de RES-regio is de dakentool Zonnedakje aangeschaft. De tool geeft inzicht in dakoppervlaktes van potentieel geschikte daken en daken waar al zonnepanelen liggen. Met alleen Zon op dak halen we onze ambities niet, daarom wordt er ook gekeken naar zon op land in Kijfhoek- Noord.

• Duurzame warmte

In de Transitievisie warmte zijn startwijken benoemd voor de uitrol van het warmtenet. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering van de Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen. Afgelopen jaar zijn ook de eerste woningcorporatiecomplexen aangesloten op het warmtenet. In totaal zijn er 728 woningequivalenten aangesloten op het warmtenet in 2023.

• Energiearmoede

In Zwijndrecht heeft een grote groep inwoners te maken met energiearmoede door de hoge energiekosten. We zijn gestart met energiehelpers die langs de deuren gaan bij de doelgroep waar energiearmoede een risico is. De Energiehelpers geven advies en helpen meteen met het plaatsen van kleine energiebesparende maatregelen.

► Terugblik: klimaatadaptatie en groen 2021-2023

• Klimaatadaptief en natuurinclusief handelen in projecten

De afgelopen jaren hebben we gewerkt om de ambities en eisen/wensen t.a.v. klimaatadaptatie & groen in projecten te verankeren. We hebben een set klimaatadaptieve maatregelen geselecteerd en uitgewerkt, die voor de Zwijndrechtse praktijk geschikt en toepasbaar is. IP projecten worden steeds integraler benaderd, waarbij klimaatadaptatie, groen en biodiversiteit belangrijke thema's zijn. Een voorbeeld van zo'n "IP nieuwe stijl" was de Jeroen Boschlaan, die een nieuwe inrichting heeft gekregen die klimaatadaptief is. In het project Heer Janstraat, een woningbouwontwikkeling te Heerjansdam, zijn eisen ten aanzien van natuurinclusief bouwen bij wijze van pilot meegenomen in de aanbesteding. Deze eisen vormden één van de selectiecriteria voor de deelnemende ontwikkelaars. We hebben de natuurwaarden en -kansenkaart vastgesteld. Hierin worden de natuurwaarden in Zwijndrecht beschreven en de kansen om deze te verbeteren in beeld gebracht. De natuurwaarden- en kansenkaart helpt ons om bij het inrichten en beheren van het openbaar gebied keuzes te maken die ten goede komen aan de biodiversiteit. Ook helpt het onze inwoners en ondernemers hun tuinen/erven zo in te richten dat diverse soorten ("zwijndrechtse icoonsoorten") daar baat bij hebben.

• Samenwerking met maatschappelijke partijen

Vanuit de gedachte van gezamenlijke verantwoordelijkheid zoeken we samenwerking met maatschappelijke partijen om onze gemeente te vergroenen en daarmee klimaatadaptiever te maken. Recent is de buitenruimte van het Hart van Meerdervoort vergroend in samenwerking met Diverz en bewoners, die ook het onderhoud en beheer van het nieuwe groen op zich nemen. Eerder hebben we samengewerkt met Trivire om de Schildersbuurt klimaatadaptiever te maken. Trivire heeft haar woningen aan de Paulus Potterstraat afgekoppeld en wij hebben daar zgn. groene parkeerplaatsen aangelegd.

bron: vergroeningsproject Hart van Meerdervoort

- **Stimuleringsregelingen Klimaatadaptatie & groen**

We stimuleren onze inwoners om aan de slag te gaan met het vergroenen van tuinen. Daarnaast stimuleren we onze inwoners om groene daken aan te leggen door bij te dragen in de kosten voor aanschaf en aanleg. 20 groene daken zijn aangelegd. Onze inwoners kunnen ook een bijdrage krijgen voor het aanschaffen en in gebruik nemen van een regenton. Er wordt goed gebruik gemaakt van de stimuleringsregelingen: in totaal zijn er 74 regentonnen door inwoners aangeschaft. We hebben een stimuleringsregeling voor het vergroenen van schoolpleinen in het leven geroepen. Basisscholen en kinderdagverblijven kunnen een bijdrage krijgen voor het vergroenen van hun plein. We bieden de scholen ook advies aan om te komen tot een ontwerp en groenplan dat voldoet aan de voorwaarden van de regeling. Onlangs is het eerste schoolplein (Ds. Abraham Hellenbroekschool) opgeleverd dat m.b.v. deze regeling is vergroend. Ook zijn we nog in gesprek met een andere school en een kinderdagverblijf.

Inhoudsopgave

▶ Terugblik: Circulariteit 2021-2023

- **Verminderen afval**

Afgelopen jaar hebben we ons vooral gefocust op het verminderen van huishoudelijk afval en de invoering van het recycletarief. Hiermee proberen we de hoeveelheid restafval terug te dringen en afval scheiden meer te stimuleren. Op deze manier zorgen we ervoor dat grondstoffen hergebruikt kunnen worden.

- **Bewustwording circulariteit**

We hebben ons ingezet op het vergroten van kennis en bewustwording bij onze inwoners en richten we ons op de volgende generatie met de afvalvrije scholen. We hebben alle scholen een aanbod gedaan om ook een afvalvrije school te worden.

- **Circulariteit in projecten**

We zijn gestart met circulariteit meer te borgen in de projecten. Zo hebben we eisen op het gebied van circulariteit opgenomen in de Leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR). Daarnaast hebben we eisen opgesteld die we meenemen richting ontwikkelaars voor de bouwprojecten. Zo vragen we onder andere om een materialenpaspoort, zodat in beeld wordt gebracht welke materialen worden gebruikt bij de bouw. In de regio zijn we aan de slag gegaan met het onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een regionaal materialenhub, om vrijgekomen materialen tijdelijk op te slaan, zodat ze gebruikt kunnen worden bij andere projecten.

► Terugblik: Natuur- en duurzaamheidseducatie 2021-2023

- **Natuur-en duurzaamheidseducatie**

Alle basisscholen in Zwijndrecht zijn bereikt met natuureducatie aanbod en nemen deel aan de natuurlessen. Elk jaar zijn er tijdens de nationale Boomfeestdag, in samenwerking met basisscholen en SNLZW, op verschillende locaties bomen geplant.

Een van de doelen was het NDE aanbod vergroten naar de duurzaamheidsthema's. We hebben basisscholen een lessenserie over energie besparen aangeboden. Tijdens deze les moesten de kinderen o.a. kijken wat het energiegebruik was op de school en bedenken hoe deze omlaag kon, om zo meer te leren over het thema. We richtten ons ook meer op het voorgezet onderwijs. Zo gaven we tijdens een projectweek over duurzaamheid van het Technasium een gastles over klimaatadaptatie en moesten de kinderen zelf een klimaat-adaptieve straat inrichten.

Rondom landelijke themadagen worden activiteiten georganiseerd. Onder meer een jaarlijkse duurzaamheidsmarkt (m.u.v. corona-jaren) rondom de Dag van de Duurzaamheid. Op deze markt was een groot aantal deelnemende organisaties/bedrijven die actief zijn op duurzaamheidsgebied. Inwoners werden op een positieve manier geïnspireerd, geïnformeerd en gestimuleerd tot het maken van duurzame keuzes in hun dagelijks leven.

◀ Inhoudsopgave

► Terugblik: communicatie 2021-2023

- **Communicatie**

Afgelopen periode hebben we gewerkt om een sterke basis voor communicatie te vormen.

We hebben de website zwijndrechtgaatduurzaam.nl opgezet, hier kunnen inwoners en scholen informatie vinden over de duurzaamheidsthema's, subsidieregelingen en activiteiten. We hebben een communicatiestrategie gemaakt die het beste aansluit bij onze doelgroep, waardoor we een betere campagne kunnen opzetten. Ook hebben we een duidelijke communicatie huisstijl voor het programma gekozen. Op deze manier zorgen we ervoor dat onze communicatie berichten duidelijk en zichtbaar zijn.

Daarnaast hebben we de verschillende media en middelen ingezet om de bewustwording rondom het belang van duurzaamheid te vergroten. Tot slot, is de ambtelijke organisatie aan de slag gegaan om bewustwording in de organisatie te vergroten. Zo hebben we een interne campagne gelanceerd om duurzame keuzes te promoten.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

4. Energietransitie

Energie en de energietransitie krijgen steeds meer aandacht in de samenleving. We hebben het vorig jaar gezien wat de impact is van de afhankelijkheid van aardgas en de torenhoge gas- en energieprijzen. Het wordt steeds belangrijker om zelfvoorzienend te zijn en een duurzame energievoorziening te krijgen. De overstap naar duurzame energie is een ingrijpende en ingewikkelde verandering in de leefomgeving. Om dit te bereiken werken we samen met partners, zoals de woningcorporaties, HVC, regio Drechtsteden, inwoners en ondernemers.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Onze ambitie

In de lijn met het Landelijk Klimaatakkoord zal onze energievoorziening de komende decennia ingrijpend veranderen. Het doel is om uiterlijk in 2050 energieneutraal te zijn. Dit houdt in dat het energieverbruik zo laag mogelijk is en dat we alleen duurzame energie gebruiken. De Drechtsteden hebben het bod voor 2030 vastgelegd in de Regionale Energiestrategie 1.0. Voor duurzame opwekking is het minimum bod 0,66 Petajoule, met een ambitie om 1,5 Petajoule aan duurzame elektriciteit te realiseren. Ter vergelijking: 0,66 Petajoule staat gelijk aan het jaarverbruik aan energie van circa 10.000 woningen. Ook willen we als regio minstens 12.000 woningen of woningequivalenten van het aardgas af halen voor 2030, met een ambitie om dit te verhogen naar 25.000 woningequivalenten. Voor besparing is de doelstelling voor 2030 20% minder verbruik van de gebouwde omgeving ten opzichte van 2020.

Aangescherpt doel

In het coalitieakkoord van het demissionair kabinet is het doel voor 2030 opgenomen. Om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn is het doel aangescherpt: de eerdergenoemde 47% is verhoogd naar 55% CO₂-reductie in 2030. Het landelijk beleid richt zich op 60% CO₂-reductie om dit doel zeker te halen. Dit vraagt ook meer van onze inzet en de uitvoering. Er heeft een duidelijke verschuiving plaatsgevonden van beleidsontwikkeling naar uitvoering. Hierbij zijn ook aanvullende middelen voor de uitvoering ter beschikking gekomen. Dit geeft een nieuwe dynamiek én nieuwe uitdagingen.

Wat is het plan?

We hebben als gemeente de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn, moeten hier voortvarend uitvoering aangeven. De basis is gelegd met de RES 1.0³ en de vaststelling van de Transitievisie warmte 2021⁴. Beide documenten geven richting aan hoe we de energietransitie willen realiseren. Om hier verdere uitvoering aan te geven, hebben we een plan gemaakt om de komende jaren dichterbij onze ambitie te komen. Dit zijn de hoofdlijnen waar we op inzetten:

1. Energiebesparing;
2. Duurzame opwek;
3. Uitfasering van aardgas en inzet duurzame warmte;
4. Duurzame mobiliteit;
5. Optimaliseren energiesysteem;
6. Bewustwording en bieden van handelingsperspectief.

We zetten daarbij in op de volgende doelen:

- In 2030 hebben we ca 3500 koopwoningen naar de Standaardwaarde geïsoleerd, waarvan alle woningen met een laag label en een lage WOZ- waarde, en voldoen onze bedrijven en kantoren ruim aan de wettelijke normen;
- In 2030 wekken we duurzame stroom op met een zonnepark, zon in restructuimten en is 30% van onze grote daken voorzien van zonnepanelen;
- Inwoners en bedrijven worden geholpen met het overstappen op fossielvrij vervoer;
- In 2030 zijn 5.000 woningequivalenten aangesloten op een duurzaam warmtenet en bieden we een alternatief voor het verwarmen op aardgas;
- Inwoners en bedrijven kunnen informatie en hulp vinden over wat ze zelf kunnen doen;
- Als gemeente zetten we in op energieneutrale of energieleverende gebouwen;
- We zetten in op een gebalanceerd energiesysteem dat de basis biedt voor onze opgave en ons vooruit helpt.

Om deze doelen te bereiken gaan we de komende periode aan de slag met de onderstaande activiteiten:

▶ **Meerjarenisolatieprogramma**

Een belangrijke stap in de energietransitie is isoleren. De Rijksoverheid heeft het nationaal isolatieprogramma (NIP) opgezet. Het NIP beoogt zoveel mogelijk woningen voor 2030 te verduurzamen en zo stappen te zetten richting de landelijke isolatiestandaard, zodat we op koers blijven voor een aardgasvrije en CO₂-neutrale gebouwde omgeving in 2050. Het isolatieprogramma is erop gericht om huishoudens die behoren tot de doelgroep (koopwoningen met een laag label) te activeren, informeren, deels financieel te ondersteunen en praktisch te begeleiden bij het nemen van maatregelen. Gemeenten moeten hiervoor een meerjarenisolatieprogramma opstellen. Vanaf 2023 t/m 2026 kunnen gemeenten elk jaar aanspraak maken op de NIP-regeling van de Rijksoverheid.

Samen met inwoners zijn we tot de volgende activiteiten gekomen voor het programma:

- Een activatiecampagne, bestaande uit de inzet van verschillende communicatiemiddelen om de doelgroep zo goed mogelijk te bereiken met het ontzorgingsprogramma dat waar nodig de woningeigenaar ontzorgt in de uitvoering en gerichte ondersteuning biedt in het nemen van besluiten;
- Collectieve inkoopacties voor grote isolatiemaatregelen;
- Voucher- of subsidieregeling om direct financieel te ondersteunen voor woningen met een laag energielabel en lage WOZ-waarde, ondersteund vanuit het Nationaal Isolatieprogramma;
- Een doe-het-zelfaanbod, bedoeld om doe-het-zelvers praktisch en zo mogelijk ook financieel te ondersteunen en de kwaliteit te borgen, a.d.h.v. enkele workshops;
- Een VvE-aanpak, bestaande uit bezoek van een adviseur, uitbrengen van maatwerkadvies en eventueel ondersteuning van het VvE-bestuur;
- Een minima-aanpak, een extra intensieve ondersteuning van de meest kwetsbare en minst eenvoudig te activeren woningeigenaren, zoals bekostiging (vanuit NIP-gelden) van grote maatregelen en hulp bij subsidieaanvraag;
- Uitbreiden van bestaand platform Pak Aan Zwijndrecht (voor inwonersinitiatieven) met isolatie-acties;
- Continueren aanbieden van de Goed Wonen Lening voor particulieren en VvE's via SVn⁵.

▶ **Wet natuurbeheer onderzoeken in relatie met isoleren**

We onderzoeken of we een Soorten Management Plan (SMP) kunnen laten opstellen voor de gehele gemeente, zodat deze gebruikt kan worden bij een aanvraag om ontheffing van de Wet Natuurbescherming bij het verduurzamen van woningen. Dit speelt vooral bij de isolatie van spouwmuren en daken.

▶ **Versnipperd bezit**

Het verduurzamen van de woningvoorraad wordt vertraagd door het versnipperde bezit. Om deze vertraging tegen te gaan willen we afspraken maken met de woningcorporaties in de PALT afspraken. Wanneer corporaties een straat grondgebonden woningen met versnipperd bezit verduurzamen, doen zij vaak de huiseigenaren in de straat het aanbod om mee te verduurzamen. Voor VvE's met versnipperd bezit gaat deze aanpak niet op. Hiervoor wordt de komende periode onderzocht of er Drechtsteden breed een zelfde organisatie als 'VVE010' kan worden opgericht. Deze serviceorganisatie ondersteunt en begeleidt VvE's met versnipperd bezit bij het verduurzamen van het gebouw.

▶ **E-agenda OZHZ**

De e-agenda richt zich op bedrijven die al sinds 2019 onder de energiebesparingsplicht vallen. Het gaat om niet-vergunningplichtige bedrijven (type A en B). Denk aan scholen, metaalbewerkers, zorginstellingen, drukkerijen of detailhandel. Per 1-7-2023 is de huidige energiebesparingsplicht uitgebreid met een nieuwe doelgroep: vergunningplichtige bedrijven (type C en ETS). In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 kantoren een energielabel C of beter moeten hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. Naast toezicht (en indien nodig handhaving) maakt stimulering onderdeel uit van de e-agenda. Dit gebeurt in de vorm van bedrijventerreinenaanpak en koplopergesprekken. Deze koplopers worden uitgelicht op een website van de duurzame bedrijvenroute. Tevens ondersteunt de OZHZ bij vraagstukken rond waterstof en het delen van energie.

▶ **Sportverenigingen en maatschappelijk vastgoed**

Vanwege de energiecrisis in 2022 zijn de energiekosten van sportverenigingen enorm gestegen. Sportverenigingen verbruiken veel energie en willen graag verduurzamen om de kosten te drukken. Verduurzamen wordt vaak als ingewikkeld ervaren. Om sportverenigingen te helpen verduurzamen, zal er een ontzorgingstraject worden opgericht waarbij zij van A tot Z in het proces worden ondersteund bij het verduurzamen. In combinatie met het ontzorgingstraject wordt een stimuleringsregeling van €2.000 opgesteld om verenigingen te stimuleren om te gaan verduurzamen. We onderzoeken of dit ontzorgingstraject ook kan worden toegepast op andere verenigingen.

▶ **Energiebesparingsaanpak regio**

Regiogemeenten hebben gezamenlijk een regisseur Energiebesparing bekostigd die ondersteunt bij de uitvoering van de opgave en die partijen, vraag en aanbod, aan elkaar verbindt (triple helix). Verder ondersteunt de regisseur bij gemeenschappelijke vraagstukken, zoals het soortenmanagementplan en het aanbesteden en inrichten van een energieloket / platform.

► **Programmaraad Drechtsteden**

Werken aan nieuwe energie kunnen we niet alleen. Daarom werkt Smart Delta Drechtsteden samen met meer dan 30 partners, zoals de provincie Zuid-Holland, netbeheerder Stedin, HVC Groep, Werkgevers Drechtsteden, gemeenten, inwonersorganisaties, brancheorganisaties en woningbouwcorporaties. Bestuurders van alle deelnemende organisaties nemen zitting in de Programmaraad, die minimaal 2x per jaar bijeenkomt.

► **Zonnepark Kijfhoek**

We zetten in op duurzame opwek van zon op land. Hiervoor is eerder een uitnodigingskader opgesteld als onderdeel van de RES 1.0. Het consortium van Eneco, Novar (voorheen Solar Fields) en Drechtse Energie werkt een ontwerp uit en voert een participatietraject met de omwonenden van Kijfhoek-Noord. De onderzoeken voor een aanvraag omgevingsvergunning worden op dit moment uitgevoerd in opdracht van het consortium. De gemeente faciliteert de planologische procedure.

► **Zon op grote daken / Zonnedakje**

Met het oog op de doelstelling hebben we het instrument Zonnedakje voor alle gemeenten in de Drechtsteden aangeschaft. Dit helpt ons als gemeente om inwoners, ondernemers en organisaties slimmer te stimuleren én om de voortgang te monitoren. We zullen in ieder geval de ondersteuning met dakscans en businesscases voortzetten voor de doelgroep grote daken. Daarnaast willen we met de regioregisseur energiesystemen en opwek en de Omgevingsdienst een aanpak ontwikkelen waarbij we actief eigenaren van (zeer) grote daken gaan benaderen om deze in te zetten voor de opwek van zonne-energie. Op dit moment is de aanpak vooral vraaggestuurd en volgend op eigen initiatief van de dakeigenaren. Deze aanpak heeft een nauwe relatie met energiesystemen vanwege de beschikbare netcapaciteit.

► **Deelname OER (Opwek Energie Rijksgronden)**

We hebben ons met de andere gemeenten in de RES-regio aangemeld bij het programma OER voor een onderzoek en, bij positief resultaat, het realiseren van zon in restruimten, namelijk de rijksgronden van Rijkswaterstaat langs de snelwegen A16, A15 en N3 en de gronden van Prorail zelf langs, spoorinfra en op rangeerterrein Kijfhoek (uitgezonderd Kijfhoek Noord). Het programma OER probeert RES-regio's zo veel mogelijk te ontzorgen door het onderzoeken van een gebied en het uitwerken van een realiseerbaar plan. De ruimtelijke procedure is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Deze deelname draagt bij aan de doelstelling zon in restruimten.

► **Updaten Regionale Energiestrategie 1.0 > 2.0**

De RES 1.0 zal naar verwachting over twee jaar moeten worden geactualiseerd. Hierbij kijken we naar de voortgang van de doelstellingen en de toepassing van nieuwe ontwikkelingen om de doelstelling te halen.

► **Laadpalenvisie**

Regionaal werken we aan het realiseren van een integrale visie voor de elektrische laadinfrastructuur en het plaatsingsbeleid, waarbij we toewerken naar een dekkende infrastructuur. Bij gebiedsontwikkelingen krijgt de auto niet meer automatisch prioriteit, maar faciliteren we stappen en trappen (STOMP-principe). We kijken of het mogelijk is om centrale laadpleinen aan te leggen. Bij het pMIEK (provinciaal Meerjaren Investeringsprogramma Energie en Klimaat) wordt aandacht gevraagd voor het elektrisch laden van niet-personenvervoer. Vooral het laden van vrachtauto's vraagt veel van het elektriciteitsnet, maar kan ook kansen bieden voor slimme toepassing om het net te ontlasten (opslag, dynamisch laden).

► **Walstroom**

Havens spelen ook een belangrijke rol in het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Afgemeerd aan de kade draaien de schepen nog veelal op generatoren voor de benodigde energie aan boord. Walstroom biedt de kans om de uitstoot te verminderen door schepen te voorzien van een schone energiebron. Zwijndrecht heeft voor een deel van de kades al walstroom, maar wil dit uitbreiden en is lid van een collectief waar informatie wordt uitgewisseld en deelnemers met elkaar een collectief vormen om bij te dragen aan het faciliteren van walstroom. Komende tijd gaan we gezamenlijk met dit collectief aan de slag met het actieplan walstroom.

► **Stimuleringsregeling aardgasvrijehuurwoningen**

In Zwijndrecht werken we al enkele jaren intensief samen aan de warmtetransitie met de woningcorporaties, HVC en Stedin. De woningcorporaties hebben de Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH) ontvangen. Hiervoor moeten binnen vijf jaar ruim 1.000 woningen worden aangesloten op het warmtenet. Tijdens het vorige programma duurzaamheid zijn we gestart met de voorbereidingen voor dit traject en zijn in 2023 de eerste complexen daadwerkelijk aangesloten. In het nieuwe programma zetten we deze actie voort en worden de resterende complexen van de SAH ook aangesloten.

► **WIS subsidie**

Afgelopen jaren zijn de woningcorporaties de startmotor geweest voor de uitrol van het warmtenet, omdat de voorwaarden voor het aansluiten van andere gebouwen nog niet op orde was. De Rijksoverheid komt nu met de warmtenetten investeringssubsidie (WIS). Deze subsidie maakt het aantrekkelijker voor kleinverbruikers in de bestaande bouw (huur en koopwoningen) om aan te sluiten op het warmtenet. Samen met HVC en de woningbouwcorporaties onderzoeken we de mogelijkheid om een aanvraag in te dienen voor een van de startwijken voor het warmtenet, zoals benoemd in de Transitie visie Warmte. We streven er naar om eind 2023 een aanvraag in te dienen voor Walburg en de wijk Noord. Na het toekennen van de subsidie krijgen we acht jaar de tijd om mensen enthousiast te maken om aan te sluiten om het warmtenet.

► **Wijkuitvoeringsplannen**

In de Transitievisie Warmte zijn de randvoorwaarden opgenomen voor de warmtetransitie. Voor de wijken of gebieden waar gestart wordt met het traject naar aardgasvrij, wordt op wijkniveau een concreet wijkuitvoeringsplan opgesteld. Hierin worden de kosten voor de infrastructuur, kosten voor bewoners/gebouweigenaren en de lokale situatie meegenomen. Hierbij volgt een uitgebreid participatie- en communicatietraject. Bij de plannen worden bewoners, gebouweigenaren en andere belanghebbenden ook nauw betrokken. We starten met de wijkuitvoeringsplannen in de startwijken waar we voor 2030 aan de slag gaan met het warmtenet of een all- electric oplossing.

► **VvE aanpak**

Er wordt via verschillende trajecten gewerkt aan het verduurzamen en aardgas vrij maken van gebouwen. Gestapelde bouw, zeker met collectieve verwarming, is vanuit technisch oogpunt de meest kansrijke groep voor het aansluiten op het warmtenet. Naast woningcorporatie bezit, zijn deze georganiseerd in VvE's en daarmee ook een complexe doelgroep. Alle bewoners moeten akkoord gaan met de aanpak om te verduurzamen en dit maakt besluitvorming complex. We willen daarom starten met een VvE-aanpak waarbij we VvE's ondersteunen bij het verduurzamen en de route richting aardgasvrij. Door vroegtijdig met VvE's mee te denken stellen we ze in staat om hun natuurlijke vervangmomenten optimaal te benutten.

► **Bronnenstrategie**

Om de transitie naar aardgasvrij te maken, zijn er ook duurzame warmtebronnen nodig. Samen met HVC en de regiogemeenten wordt onderzocht wat de meest optimale mix van duurzame warmtebronnen is. Als Zwijndrecht ondersteunen we dit traject en onderzoeken we de ruimtelijke impact van deze bronnen in de openbare ruimte. Goede inzet van warmtebronnen is van wezenlijk belang om de druk op het elektriciteitsnet te verlichten.

► **Landelijk waterstof netwerk**

Zwijndrecht ligt op de route van het uit te rollen Landelijk Waterstofnetwerk. Naast het begeleiden van de ruimtelijke procedure die nodig is om dit netwerk aan te leggen (landelijke coördinatieregeling), vragen we aandacht voor de mogelijkheden die dit netwerk kan bieden voor onze (grote) bedrijven. Waterstof kan een alternatief zijn voor het verduurzamen van bedrijfsprocessen waar hoge temperaturen voor nodig zijn en waar nu vaak aardgas voor wordt ingezet. De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is ook bij dit traject aangesloten.

► **Kennis over (hybride) warmtepompen en verplichting 2026**

Vanaf 1 januari 2026 is bij vervanging van de CV-ketel de toepassing van een hybride warmtepomp verplicht. Het gaat zowel om individuele gastoestellen als om gasgestookte blokverwarming. Er is een landelijk Programma Hybride Warmtepomp met als doel om voor 2030 1 miljoen hybride warmtepompen te installeren in Nederland. Het Rijk is voornemens om vanaf 2026 normen te stellen aan nieuwe verwarmingssystemen waardoor de hybride warmtepomp het nieuwe standaard verwarmingssysteem wordt voor woningen waar zij technisch haalbaar zijn en waar gemeenten de komende 10 jaar geen plannen hebben om aardgasvrij te worden. Bij de stimulering of normering van de hybride warmtepomp voorziet het Rijk voorsnog geen rol voor gemeenten. De plannen worden concreter gemaakt voor de jaren 2022 tot en met 2024 in het 'Actieplan hybride warmtepompen'. Onze prioriteit ligt de komende tijd bij het meerjarenprogramma isolatie: woningen met een laag label (D,E,F,G) op een standaard isolatieniveau brengen. We zullen daarom vooral aansluiten bij het landelijk programma en informeren over de verplichting, en pas in een later stadium onderzoeken of we (hybride) warmtepompen onderdeel kunnen laten uitmaken van een collectieve inkoopactie of kunnen meenemen in een wijkuitvoeringsplan voor de all-electric wijken.

► **Organisatie aardgasvrij Regio**

In de Regio wordt nauw samengewerkt met regiogemeenten, HVC, woningcorporaties en Stedin. Om onze ambitie te realiseren en koploper te blijven is dit ook nodig. De regio bezit veel kennis, expertise en ervaring waar we gebruik van kunnen maken. We leveren een financiële bijdrage om deze organisatie in stand te houden.

► **Goed wonen lening**

De Goed wonen lening helpt inwoners met het verduurzamen, energiezuiniger of kwalitatief verbeteren van hun woning. Deze lening is bedoeld voor het verduurzamen van uw woning door bijvoorbeeld energiebesparende of –opwekkende maatregelen te treffen. Een klein gedeelte van de lening kan ook gebruikt worden voor woningaanpassingen om langer zelfstandig te blijven wonen en/of uw woning veiliger te maken. Er wordt goed van de lening gebruik gemaakt. We zetten daarom deze activiteit komende periode ook door. Dit vraagt van uw raad om het budget van de Goed Wonen lening opnieuw aan te vullen. We komen met een separaat voorstel hiervoor terug.

► **Bewustwordingscampagne**

Bewustwording is de eerste stap in de transitie. We gaan door middel van periodieke communicatie en gerichte campagnes aan de slag om de bewustwording te stimuleren en een gedragsverandering in te zetten. We werken aan de aanbesteding van een nieuw energieloket dat kan functioneren als ingang voor vragen over en hulp bij energiebesparing en verduurzaming van de woning. Samen met de Provincie Zuid-Holland zetten we een aanpak op om energiearmoede terug te dringen. Het traject focust zich op bewustwording en het ophalen van behoeften.

► **Transitievisie Warmte updaten**

In 2021 is de Transitievisie Warmte vastgesteld. Hierin staat het onderzoeksbeeld met de kansrijke duurzame warmteoptie per wijk benoemd en zijn transitiepaden bepaald. Uiterlijk in 2026 moet de Transitievisie Warmte geactualiseerd worden om de nieuwste inzichten op het gebied van innovatie en wet- en regelgeving mee te nemen. Ingezet zal worden op een verdere detaillering van de visie warmtevoorziening (perspectiefkaart) om inwoners beter te kunnen voorbereiden op de alternatieven voor aardgas.

► **Platform energie**

Om het handelingsperspectief van onze inwoners te verhogen werken we aan een verbeterd Energieloket. We willen meer regie en dichterbij onze inwoners komen en dit meer gaan inrichten als een platform, waarbij naast informatievoorziening ook diensten kunnen worden afgenomen. Denk hierbij aan advies of bezoek aan huis. De basisdienstverlening zal uit het volgende bestaan: 1. Digitaal regionaal platform, 2. Digitaal gemeentelijk platform, 3. Telefonische helpdesk en 4. Fysieke vormen/uitingen. Naast deze basis zullen nog aanvullende onderdelen op het platform komen zodat we verder kunnen opschalen en versnellen. De basisdienstverlening biedt dezelfde dienstverlening als nu bij het Regionaal Energie Loket.

► **Duurzame huizenroute**

We ondersteunen de duurzame huizenroute en communiceren hier regelmatig over. Op de website kunnen voorbeeldwoningen bekeken worden en er kunnen (digitaal) vragen gesteld worden aan de eigenaren van de woningen. Verder wordt er regelmatig een fysieke duurzame huizenroute georganiseerd, al dan niet met een thema.

► **Gemeentelijk vastgoedplan**

Als bezitter van vastgoed speelt de gemeente een rol in het verduurzamen van de bebouwde omgeving. Naast het gemeentehuis is de gemeente eigenaar van diverse sport- en welzijnslocaties. Afgelopen periode is er met de vastgoedstrategie een duidelijke visie opgesteld voor het vastgoed. Komende periode kijken we hoe we het vastgoed verder gaan verduurzamen. Dit wordt opgenomen in het meerjarenonderhoudsprogramma voor het vastgoed. Tot die tijd zorgen we ervoor dat we minimaal voldoen aan de Informatieplicht energiebesparing, de onderzoeksplicht energiebesparing en indien van toepassing de EED-auditplicht.

► **PALT afspraken**

Voor 2050 moet de gebouwde omgeving van Zwijndrecht volledig zijn verduurzaamd. De woningcorporaties Woonkracht10, Trivire en woningbouwvereniging Heerjansdam spelen een belangrijke rol hierin omdat zij veel vastgoed bezitten. In de prestatieafspraken staan onder andere afspraken over welke inspanningen de gemeente en woningcorporaties zullen leveren om de gebouwde omgeving te verduurzamen. De woningbouwcorporaties zijn aan de slag met het isoleren van hun woningen. Vanaf 2030 mogen de woningbouwcorporaties en particuliere verhuurders geen woningen meer verhuren met energielabel E,F of G. Daarnaast spannen ze zich in om hun woningen van het aardgas af te halen. Hiervoor werken de gemeente en woningbouwcorporaties nauw samen.

► **Welstand / energietransitie belemmeringen onderzoeken**

Bij het aanpassen van de welstandsnota zullen we onderzoeken welke regels de energietransitie raken en wellicht belemmeren en wat de mogelijkheden zijn om deze belemmeringen (deels) weg te nemen. Denk hierbij aan zonnepanelen op daken, maar ook gevelwijzigingen bij isolatie of het plaatsen van een buitenunit voor een warmtepomp.

► Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat

In het kader van deze opgave werd in het voorjaar van 2023 van iedere provincie een provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) verwacht. Het pMIEK betreft de programmering van regionale energie-infrastructuur en wordt iedere twee jaar opgeleverd. Het pMIEK wordt afgestemd op het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur en Klimaat (MIEK), waarin de energie- en grondstoffen infrastructuurprojecten beschreven worden die het kabinet nu wil oppakken, om zo versneld bij te dragen aan het verduurzamen van de industrie en de gebouwde omgeving. Met de regisseur energiesysteem en opwek in de regio leveren we inbreng aan het pMIEK, zodat de belangen van onze gemeente bekend zijn en onderdeel uitmaken van de afwegingen bij de provincie en de netbeheerders. We stellen hiervoor een kansen & initiatievenkaart energiesysteem Drechtsteden op. Hiermee vergroten we het inzicht in het regionale energiesysteem en faciliteren we lokale opwek en uitwisseling van energie. Ook helpen we bedrijven om elkaar makkelijker te vinden, eenvoudiger kennis uit te wisselen en samen projecten uit te voeren.

► Energie delen

Op dit thema wordt via een innovatietafel energiedelen van de Werkgevers Drechtsteden nauw samengewerkt met lokale ondernemers en andere betrokkenen. We faciliteren vanuit de regio en de gemeente bij wensen en initiatieven binnen onze gemeente. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een simulatietool die wensen (opwek, opladen, enz.) omzet in de gevolgen voor het energiesysteem.

► Zoektocht ruimte voor systeembenodigheden, boven en onder de grond

De zoektocht naar ruimte voor verschillende ambities wordt steeds schaarser. We brengen voor de energietransitie de ruimtelijke vraag in beeld en gaan op zoek naar locaties. Voor warmte zijn bijv. bronnen (boven en ondergronds), tijdelijke warmtecentrales, hulpwarmtecentrales en leidingen nodig, voor de verzwaring van het elektriciteitsnet zijn extra verdeelstations en leidingen nodig, voor het landelijk waterstofnetwerk moeten extra leidingen aangelegd worden, voor lokale inzet van waterstof en opslag is ruimte nodig.

Uitvoeringsagenda

In de uitvoeringsagenda staan de acties en projecten waar we de komende jaren op inzetten. We bundelen de acties aan de hand van de doelstellingen.

Samenvatting activiteiten	Planning
► In 2030 hebben we 3500 woningen minder die slecht geïsoleerd zijn (niet voldoen aan de Standaard) en voldoen onze bedrijven en kantoren ruim aan de wettelijke normen	
Meerjarenisolatieprogramma	2024, 2025, 2026
Wet natuurbeheer in relatie met isoleren onderzoeken	2024
Versnipperd bezit	2024
E-agenda Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	doorlopend
Verduurzamen sportverenigingen	2023
Energiebesparingsaanpak Regio	doorlopend
Programmaraad Drechtsteden	doorlopend
► In 2030 wekken we duurzame stroom op met een zonnepark, zon in restruimten en is 30% van onze grote daken voorzien van zonnepanelen	
Zonnepark Kijfhoek	doorlopend
Zon op grote daken/ zonnedakje	doorlopend
Deelname Opwek Energie Rijksgronden	2024
► Inwoners en bedrijven worden geholpen met het overstappen op fossielvrij vervoer	
Laadpalenvisie	2024
Walstroom	2024

Samenvatting activiteiten	Planning
► In 2030 zijn 5.000 woningequivalenten aangesloten op een duurzaam warmtenet en bieden een alternatief voor het verwarmen op aardgas	
Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen	doorlopend
WIS subsidie	2024
Wijkuitvoeringsplannen	2025
VvE aanpak	2024
Bronnenstrategie	doorlopend
Landelijk waterstof netwerk	doorlopend
(hybride) warmtepompen en verplichtingen	2026
Organisatie aardgasvrij Drechtsteden	doorlopend
► Inwoners en bedrijven kunnen informatie en hulp vinden over wat ze zelf kunnen doen	
Goed wonen lening	doorlopend
Bewustwordingscampagne	doorlopend
TVW kaart updaten	2025
Platform energie	2024
Duurzame huizenroute	doorlopend
► Als gemeente zetten we in op energieneutrale / energieleverende gebouwen	
Gemeentelijk vastgoedplan	
PALT afspraken	2024
Welstand: belemmeringen energietransitie onderzoeken	2025
► We zetten in op een gebalanceerd energiesysteem dat de basis biedt voor onze opgave en ons vooruit helpt.	
Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat	2024
Energie delen	2025

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

5. Klimaatadaptatie & groen

Steeds vaker worden we geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering, zoals zware buien, langdurige droogte en extreme hitte. Ook in Zwijndrecht hebben we meerdere keren te maken gehad met water op straat en in huizen als gevolg van extreme regenval. Klimaatverandering is van invloed op de kwaliteit en leefbaarheid van onze fysieke leefomgeving, de economie en op de gezondheid van inwoners. Het is nodig om onze omgeving aan te passen aan het veranderende klimaat, zodat we ook in de toekomst een gezonde en veilige leefomgeving kunnen waarborgen. Klimaatadaptatie kan goed samengaan met vergroening, versterken van de biodiversiteit en zorgen voor een aantrekkelijke leefomgeving.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Onze ambitie

In 2050 moet het stedelijk gebied in Nederland klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht. Hoewel Zwijndrecht een groene uitstraling heeft, kan het huidige groen beter worden ingericht en is er nog veel overbodige verharding. Dit aanpakken biedt kansen om gebieden klimaatadaptief in te richten met bijvoorbeeld waterberging en koelteplekken. Groen is een belangrijk instrument om te zorgen voor een hoogwaardige openbare ruimte waar je kan spelen, sporten en verblijven. We streven ernaar dat iedereen binnen vijf minuten een groene ruimte heeft die er toe doet. Door het groen beter te benutten, behouden en versterken we de biodiversiteit in Zwijndrecht. Hiermee bedoelen we een ecosysteem met een variatie in bomen, planten en dieren kan ontstaan. Een goed ecosysteem kan een veranderd klimaat beter weerstaan.

Wateroverlast

De ambitie is dat Zwijndrecht in 2050 zo goed als mogelijk bestand is tegen hevige regenbuien. Dit is voor ons bestaande stedelijke gebied een forse uitdaging. De ruimte in bestaand stedelijk gebied (zowel boven- als ondergronds) voor bijvoorbeeld extra groen/bomen en waterbuffering en -berging is vaak beperkt. Infiltratie van regenwater is moeilijk omdat de waterdoorlatendheid van onze bodem van klei slecht is. Daarnaast zijn we afhankelijk van maatregelen die andere grondeigenaren op hun percelen willen nemen. Binnen de Zwijndrechtse context werken we eraan dat in 2050 bij een korte hevige bui er geen of zo min mogelijk schade vanuit de openbare ruimte ontstaat aan gebouwen. Daarnaast moet vitale infrastructuur, nutsvoorzieningen en routes voor hulpdiensten blijven functioneren

Droogte

In 2050 is Zwijndrecht zoveel mogelijk bestand tegen langdurige droogte. Dat betekent dat droogt wordt beperkt door maximale “sponswerking” in de stad via oplossingen in groen en bodembuffers en door ons oppervlaktewatersysteem. We vergroten de sponswerking van de stad en volgen zoveel mogelijk de volgorde van de regenwaterladder. Ook mag droogte niet leiden tot onomkeerbare schade aan kwetsbare gebouwen, infrastructuur, groen en ecologische waarden.

Hitte

In 2050 is Zwijndrecht beter bestand tegen hitte. Onze openbare ruimte en gebouwen zijn hittebestendiger. We hebben een openbare ruimte waar voldoende verkoelende plekken zijn en extreme hitte zorgt niet voor een gezondheidsimpact voor kwetsbare groepen. Tot slot moet vitale infrastructuur en hulpvoorzieningen altijd blijven functioneren.

Biodiversiteit

we zetten in op het versterken van de biodiversiteit. Bij nieuw- en herbouw en nieuwe ontwikkelingen stellen we de eis dat zowel de bebouwing als de inrichting van het plangebied in samenhang is met de groenblauwe structuren in de bredere omgeving, zodat er een hoogwaardige leefomgeving wordt gecreëerd voor ten minste gebouw bewonende soorten. Wanneer we onze openbare ruimte opnieuw inrichten en vergroenen, dan versterken we tegelijk de biodiversiteit. Daarbij gebruiken we onze natuurwaarden- en kansenkaart.

Bomen

Volwassen bomen zijn van groot belang voor een klimaatadaptieve en gezonde leefomgeving. Bomen nemen veel water op en houden veel water vast. Een goed doorwortelde bodem heeft een betere sponswerking en kan meer regenwater opnemen en vasthouden. Bomen bieden ook schaduw en verkoeling en dragen bij aan versterking van de biodiversiteit. Bovendien nemen bomen CO₂ op en leveren een bijdrage aan een betere luchtkwaliteit. We gaan daarom zuinig om met onze volwassen bomen en zetten in op het uitbreiden van het bomenbestand.

De ambities om de stad te vergroenen, de biodiversiteit te versterken en de effecten van klimaatverandering te beperken, hebben veel samenhang en kunnen daardoor ook niet los van elkaar worden gezien. We kiezen ervoor om deze opgaven te combineren. Op basis van het programma duurzaamheid 1.0 hebben we de afgelopen jaren stappen gezet om onze gemeente klimaatadaptiever in te kunnen richten. Komende periode willen we nog meer impact maken. Hiervoor gaan we aan de slag met het programma Groenblauw. In het programma landen de verschillende ambities en gaan we aan de slag met een aantal grote vergroeningsprojecten waarmee we Zwijndrecht klimaatadaptiever, groener en leefbaarder willen maken. Daarnaast combineren we klimaatadaptatie & groen in projecten voor nieuwbouw en herinrichtingen. De gemeente heeft het convenant klimaatadaptief bouwen⁶ ondertekend, zodat klimaatadaptieve bouw de norm wordt.

Wat is het plan?

We willen dat Zwijndrecht in 2050 klimaatrobuust en waterbestendig is ingericht. Dit zijn de hoofdlijnen waar we op inzetten:

1. Klimaatadaptatie, groen en biodiversiteit zichtbaar in herinrichting- en investeringsprojecten, gebiedsontwikkelingen en initiatieven;
2. Nieuwe gebiedsontwikkelingen en initiatieven moeten voldoen aan de minimale eisen uit het convenant klimaatadaptief bouwen. Voor herinrichting- en investeringsprojecten ontwikkelen we een kader, als uitwerking van het convenant, dat zich specifiek richt op het openbaar gebied;
3. Stimuleren van en samenwerken met inwoners, partners en ondernemers;
4. Het grootste deel van ons grondgebied (ca. 60%) is eigendom van particulieren, bedrijven / instellingen en corporaties. Om impact te maken is het noodzakelijk dat iedereen een steentje bijdraagt. Daarom richten we ons op het stimuleren van en samenwerken met de verschillende grondeigenaren.

We zetten daarbij in op de volgende doelen:

- We verminderen verharding en creëren elk jaar 1000m² extra groen;
- Verbinden van groene gebieden;
- We versterken de biodiversiteit. In 2030 hebben we de leefomgeving voor onze iconsoorten verbeterd;
- Zwijndrecht klimaatbestendig inrichten waarbij we de effecten van hevige neerslag, droogte, hittestress beperken.

Bron: Bosschlabbers

Om deze doelen te bereiken gaan we de komende periode aan de slag met de onderstaande activiteiten:

► Programma Groenblauw Zwijndrecht

In het Raadsprogramma “Krachtig Zwijndrecht 2.0” is de ambitie benoemd om Zwijndrecht groener en blauwer in te richten met meer biodiversiteit. Op deze manier willen we Zwijndrecht klimaatbestendig maken en tegelijk de kwaliteit van de leefomgeving, de leefbaarheid, het welzijn en de gezondheid van onze inwoners verbeteren. Groenblauwe netwerken kunnen dienen als drager van verschillende functies. Voorbeelden daarvan zijn onder andere waterberging en -zuivering, stedelijke longen, (natuurlijke) stadskoeling, natuurontwikkeling en ecologische verbindingen, recreatie en aantrekkelijke, veilige wandel of fietsroutes. Veel van deze functies worden ook wel ecosysteemdiensten genoemd. Dit zijn diensten die de natuur levert en waar mensen baat bij hebben. Deze ecosysteemdiensten dragen bij aan een gezonde leefomgeving. In het Programma Groenblauw Zwijndrecht gaan klimaatadaptief inrichten en realiseren van een gezonde leefomgeving hand in hand.

Beoogd resultaat: Het uiteindelijk gewenste resultaat van het programma Groenblauw Zwijndrecht is een groenblauwe dooradering van onze stad. Hierbij verbinden en versterken we groenblauwe gebieden met elkaar. Dit netwerk van groen en blauw, van natuur en water, draagt bij aan een:

- **Gezond Zwijndrecht**
CO₂ en fijnstof afvang, lucht- en waterkwaliteit, bewegen, ontmoeten, ontspannen, etc.
- **Biodivers Zwijndrecht**
kansen voor flora en fauna, natuurvriendelijke oevers, ecologische verbindingen, etc.
- **Klimaatadaptief Zwijndrecht**
regenbestendig, hittebestendig, droogtebestendig, etc.

Een groenblauwe gemeente is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente. Het maken van een programma groenblauw Zwijndrecht pakken we daarom in interactie met externe partijen op. Daarbij werken we nauw samen met het waterschap Hollandse Delta. Het blauwe deel van het programma betreft immers het “watersysteem”, waarvoor het waterschap verantwoordelijk is. Deze sluiten in grote lijnen aan bij onze ambitie om klimaatbestendig te worden en een gezonde leefomgeving te realiseren.

In het programma groenblauw brengen we de gewenste groenblauwstructuren in kaart en maken we een plan van aanpak met een voorstel van een aantal investeringsprojecten. Bij vaststelling van het programma duurzaamheid 2024-2027 wordt het programma groenblauw hier onderdeel van. We komen terug bij u raad met een voorstel voor de daadwerkelijke investeringsprojecten.

► **Vergroeningsprojecten (groen in plaats van verharding)**

Gebieden met relatief veel verharding en weinig groen, zijn kwetsbaar voor wateroverlast en hittestress. Deze gebieden willen we stap voor stap vergroenen. Op deze manier kan regenwater beter infiltreren, gaan we hittestress tegen en creëren we een groene omgeving. We doen dit op basis van de beschikbare hittekaarten, een inventarisatie van overbodige verharding en de 3-30-300 regels. In het vorige programma hebben we het plein van Hart van Meerdervoort aangepakt. Het vergroenen van het binnenterrein Appelgaard-Kruisbespad in Heerjansdam staat op het moment van schrijven in de startblokken. We zetten deze aanpak in het nieuwe programma door. Inwoners en partijen kunnen ook via PAK AAN! gebieden aangeven waar ze graag verdere vergroening willen. Samen met inwoners kijken we dan naar de mogelijkheden. We vragen onze inwoners ook om input voor het toevoegen van bomen, bijvoorbeeld via de bomenprikker.

► **Natuurvriendelijke oevers**

Natuurvriendelijke oevers zijn oevers waarbij naast de waterkerende functie vooral rekening gehouden wordt met natuur en landschap. Deze oevers zijn herkenbaar door een meer geleidelijke en natuurlijke overgang van water naar land in plaats van een harde begrenzing d.m.v. een beschoeiing. Een natuurvriendelijke oever zorgt voor meer waterberging en een betere waterkwaliteit. Ook wordt er een hogere ecologische kwaliteit gerealiseerd, zowel in het water als op de oever. Natuurvriendelijke oevers dragen daarmee bij aan een gezonde leefomgeving. Op 4 locaties zijn inmiddels natuurvriendelijke oevers gerealiseerd, 6 locaties zijn in voorbereiding en voor 14 locaties loopt een haalbaarheidsstudie. We streven, indien technisch mogelijk, dat alle nieuwe oevers en oevers waar de beschoeiing aan vervanging toe is, natuurvriendelijk worden aangelegd.

► **Uitvoeren natuurkansenkaart**

In onze natuurwaarden- en kansenkaart hebben we inzichtelijk gemaakt wat de huidige natuurwaarden binnen de gemeente zijn en waar de kansen liggen om deze waarden uit te breiden en te verbeteren. De komende periode willen wij uitvoering geven aan de kansenkaart.

► **Natuurinclusief bouwen**

Wanneer we bouwen, dan doen we dat klimaatadaptief en met aandacht voor de natuur. Het convenant klimaatadaptief bouwen is daarbij uitgangspunt. Nieuwbouw is natuurinclusief. Dat wil zeggen dat er maatregelen op, aan of in een gebouw en directe omgeving worden getroffen die ten goede komen aan ter plaatse voorkomende soorten. Op deze manier kan door gebiedsontwikkeling/nieuwbouw de biodiversiteit versterkt worden.

► **Convenant klimaatadaptief bouwen**

Klimaatverandering heeft grote impact op onze leefomgeving en het aantal weersextremen neemt toe. Tegelijk is er een grote bouwopgave, tot 2025 ruim 100.000 nieuwe woningen in Zuid-Holland.

Deze ontwikkelingen maken het van belang dat klimaatadaptief bouwen zo snel mogelijk de norm wordt. In 2019 is om die reden het convenant klimaatadaptief bouwen opgesteld. Hierin staan minimale eisen voor klimaatadaptieve nieuwbouw. Het is ondertekend is ondertekend door onder meer bouwbedrijven, gemeenten, de provincie Zuid-Holland, waterschappen, maatschappelijke organisaties, financiers en projectontwikkelaars. Daarmee is ook een waardevol kennisnetwerk ontstaan. Ook wij hebben het convenant ondertekend. Dit heeft gevolgen voor de nieuwbouwprojecten in de gemeente. Nieuwbouwlocaties worden klimaatadaptief gebouwd en houden rekening met de biodiversiteit.. In het convenant is aangegeven aan welke minimale eisen een nieuwbouwplan moet voldoen om de effecten van klimaatverandering aan te kunnen.

► **Natuurlijk groenbeheer**

Bij het beheren van het groen houden we rekening met onze (stads)natuur. Werkzaamheden sluiten aan bij de kenmerken van ons gebied en de daarin aanwezige soorten. Leefgebieden van soorten worden tijdens werkzaamheden beschermd en versterkt.

► **Bijen-vlinder-insectenlinten**

Hoe gevarieerder het aanbod is van groen, hoe meer leven er aangetrokken wordt en hoe hoger de biodiversiteit. Een bloemenlint, maar ook bepaalde heesters en kruiden, zijn van belang voor wilde bijen, vlinders en allerlei insecten. Het aantal insecten in Nederland is de afgelopen decennia sterk teruggelopen. Een zorgelijke ontwikkeling, want ongeveer 80 procent van onze eetbare gewassen en wilde planten is afhankelijk van bestuiving door insecten als bijen, zweefvliegen en vlinders. Daarnaast zijn insecten een belangrijk onderdeel van de voedselketen. Ze staan op het menu van vogels, reptielen en amfibieën, die op hun beurt weer gegeten worden door grotere soorten. We onderzoeken daarom waar we meer bijen-vlinder-insectenlinten aan kunnen leggen om de biodiversiteit te vergroten en Zwijndrecht bij-vriendelijker te maken.

► **Kwaliteitsverbetering groenvakken**

Bij de kwaliteitsverbetering van bestaande groenvakken wordt aandacht besteed aan meer dan alleen sierwaarde van groenvakken. Zo wordt er bijvoorbeeld beplanting aangebracht die klimaat robuust is en een bijdrage levert aan bijvoorbeeld de biodiversiteit en CO₂-opvang. Ook is er oog voor maatschappelijke meerwaarde, bijvoorbeeld door een groenplek beter in te richten als ontmoetingsplek. De afgelopen jaren zijn diverse groenvakken verbeterd. Dit proces wordt ook de komende periode doorgezet.

► **Regioagenda klimaatadaptatie**

De gemeenten Zwijndrecht, Dordrecht en Hendrik-Ido-Ambacht, het waterschap Hollandse Delta, de Provincie Zuid-Holland en de omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid zetten actief in op het meegroeien met klimaatverandering om in 2050 een klimaatbestendige regio te zijn. Samen vormen we de werkregio Klimaatadaptatie Drechtsteden. Deze werkregio hangt onder het Deltaprogramma Rijnmond Drechtsteden, dat weer onderdeel is van het Nationaal Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Gezamenlijk is er een regionale uitvoeringsagenda opgesteld met maatregelen tot en met 2025. Met de uitvoering van de agenda zorgen we ervoor dat onze ambitie op het vlak van klimaatadaptatie wordt gerealiseerd bij nieuwbouw, beheer en herinrichting en onderzoeken we hoe we bewoners en bedrijven kunnen ondersteunen en stimuleren. De andere Drechtstedengemeenten maken geen deel van uit van deze werkregio omdat deze in het werkgebied van een ander waterschap liggen.

► **Vergroenen bedrijventerreinen**

Bedrijventerreinen beslaan een groot deel van Zwijndrecht. Deze terreinen zijn voor een groot deel verhard door stenen en daken. Maar ook hier zijn straks de gevolgen van klimaatverandering merkbaar. Zijn bedrijven nog goed bereikbaar met extreme regen? Kunnen mensen nog goed werken als de temperatuur steeds meer toeneemt? Een groene werkomgeving zorgt voor een gezonde en mooie werkomgeving. Daarnaast kan het aanleggen van een groen dak zorgen voor een prettiger binnenklimaat. Veel bedrijven zullen ook baat hebben bij het vergroenen van hun pand of terrein. Als gemeente gaan we samen met de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) bedrijven stimuleren en helpen. OZHZ werkt aan een bedrijvensie klimaatadaptatie voor de regio, waarbij het de inzet is om klimaatadaptief inrichten van bedrijventerreinen te borgen in de VTH-taken.

► **Stimuleren vergroenen prive tuinen**

Het private eigendom waar maatregelen kunnen worden genomen is groter dan het publiek eigendom. Het is daarom belangrijk dat we ook onze inwoners stimuleren om bijvoorbeeld hun tuin groener in te gaan richten. We zetten de volgende instrumenten in om onze inwoners over de streep te trekken:

- **Bewustwordingscampagne klimaatadaptatie**

We hebben een bewustwordingscampagne ontwikkeld om voorlichting te geven over het belang van klimaatadaptatie en te adviseren over de maatregelen die inwoners kunnen treffen;

- **Samenwerking met Diverz**

Samen met Diverz kijken we waar we samen kunnen werken en inwoners kunnen ondersteunen met het vergroenen van hun tuin, als aanvulling op het bestaande 'Groen doen we samen' en 'Operatie Steenbreek';

- **Steenbreek**

We zijn aangesloten bij stichting Steenbreek. Samen met Steenbreek adviseren en proberen we inwoners naar een groene tuin te bewegen. Hiervoor organiseren we in samenhang met groen doen we samen vergroeningsacties;

- **Deelname aan NK Tegelwippen**

Het NK tegelwippen is een wedstrijd tussen gemeenten om zoveel mogelijk tegels te wippen en te vervangen voor groen. De organisatie houdt bij hoeveel tegels eruit gaan en kiest de winnende gemeente. Tegels geven geen verkoeling en laten geen water door wanneer het regent. Groen doet dit wel! Daarnaast heeft een groene omgeving een positief effect op de mentale gezondheid en biodiversiteit;

- **Groen doen we samen**

Onze kijk op groen is “groen doen we samen”. We stimuleren vergroening van tuinen, particuliere terreinen, speelpleinen, gevels en daken. Te veel bestrating zorgt voor problemen tijdens hoosbuien en aanhoudende droogte, vermindering van het leefgebied voor nuttige dieren en het zorgt voor opwarming. Met “groen doen we samen” richten we ons samen met onze inwoners op hun directe woon-/leefomgeving. In relatie met onze buurtaanpak heeft “groen doen we samen” een positieve invloed op de bewustwording van onze inwoners t.a.v. een groene en duurzame leefomgeving. Ideeën daarvoor zijn: geveltuinen aanleggen, plantgoed uitdelen en gezamenlijk voortuinen vergroenen bij bijvoorbeeld ophogingswerkzaamheden;

- **Opstellen handelingskader groene privé tuinen**

We willen een handelingskader opstellen voor onze inwoners, die hen helpt om hun tuinen te vergroenen. Het handelingskader zal onder andere via de bewustwordingscampagne onder de aandacht gebracht;

- **Samenwerken hoveniers / tuincoach**

Veel mensen willen hun tuin wel vergroenen, maar weten niet precies hoe of zijn bang dat een groene tuin veel onderhoud vraagt. Hoveniers of tuincoaches kunnen deze mensen daarbij helpen, bijvoorbeeld door te helpen bij het ontwerp of te adviseren over welke planten en struiken zij kunnen toepassen, bijvoorbeeld in relatie tot onderhoud. We gaan onderzoeken of we kunnen samenwerken met hoveniers, zodat zij onze vooruitgeschoven post kunnen zijn en het belang van een groene tuin kunnen overbrengen. Ook onderzoeken we of we een tuincoach beschikbaar kunnen stellen voor onze inwoners, die we bijvoorbeeld kunnen koppelen aan groen doen we samen acties of herinrichtingsprojecten;

- **Tegelophaalservice**

Om het voor inwoners aantrekkelijker te maken om hun tuin te vergroenen kan overwogen worden om een tegelophaalservice in het leven te roepen. Hiermee kunnen inwoners hun tegels uit de tuin halen en deze gratis laten ophalen door de gemeente of een andere partij. Er zijn al andere gemeentes die deze service leveren voor hun inwoners. Hierbij is het van belang dat er wel groen voor in de plaats komt.

▶ **Voortzetten stimuleringsregelingen**

Op dit moment hebben we drie stimuleringsregelingen die bijdragen aan een groene en gezonde leefomgeving. Deze regelingen stimuleren inwoners en scholen om maatregelen te nemen die daar aan bijdragen. Wij zetten deze regelingen ook de komende periode voort;

- **Stimuleringsregeling groene daken**

Groene daken helpen het hemelwater op te vangen: de substraatlaag en de plantenwortels houden het water vast en geven het langzaam weer af. Hoe meer neerslag tijdens hoosbuien opgevangen wordt door tuinen, parken én groene daken, hoe minder riolen overbelast raken;

- **Stimuleringsregeling regentonnen**

Regenwater is relatief schoon water dat gebruikt kan worden voor het besproeien van de planten en bloemen in de tuin of voor het wassen van de ramen of de auto. Door regenwater op te vangen in een regenton zal er minder relatief schoon water het riool in komen waardoor het riool minder wordt belast en door het gebruiken van regenwater kan bespaard worden op het gebruik van leidingwater;

- **Stimuleringsregeling groene schoolpleinen**

Groen draagt bij aan een gezonde ontwikkeling van kinderen. Groen nodigt uit tot spelen en bewegen en speelt daarom een belangrijke rol in speelplekken en op schoolpleinen. Dit heeft een positief effect op klimaatadaptatie (buffering regenwater en verkoeling) en biedt kansen voor biodiversiteit. We zien dat er bij scholen steeds meer animo komt om hun schoolplein te vergroenen, maar dat dit ook niet hun primaire taak is. Daarom zijn we gestart met de stimuleringsregeling groene schoolpleinen. We willen scholen blijven helpen bij het vergroenen van hun schoolplein en zetten deze stimuleringsregeling ook de komende periode voort.

▶ **Klimaatadaptatie borgen in PALT**

Woningcorporaties zijn een belangrijke speler in het klimaatadaptief maken van de bebouwde omgeving. De woningcorporaties hebben in Zwijndrecht een grote hoeveelheid vastgoed. In de prestatieafspraken maken de woningcorporaties en de gemeente afspraken over de lokale woonopgaven. Hierin speelt leefbaarheid en duurzaamheid ook een belangrijke rol. Samen met de woningbouwcorporaties maken we afspraken hoe het corporatiebezit en de binnenterreinen ook aangepast kunnen worden aan een veranderd klimaat.

Uitvoeringsagenda

In de uitvoeringsagenda beschrijven we de acties en projecten waar we de komende jaren op inzetten. We bundelen de acties aan de hand van de doelstellingen.

Samenvatting activiteiten	Planning
► We verminderen verharding en creëren elk jaar 1000m² extra groen	
Vergroeningsprojecten (groen i.p.v. verharding)	doorlopend
Toevoegen bomen en struiken o.a. bomenprikker	doorlopend
► Verbinden van groene gebieden	
Programma groenblauw	Start 2024
► Behouden en verbeteren van biodiversiteit	
Natuurvriendelijke oevers	doorlopend
Uitvoeren natuurkansenkaart	2024
Natuurinclusief bouwen	doorlopend
Bijen-vlinder-insectenlinten	2025
► Zwijndrecht klimaatbestendig inrichten	
Convenant klimaatadaptief bouwen	doorlopend
Kwaliteitsverbetering groenvakken	doorlopend

Samenvatting activiteiten	Planning
► Stimuleren van en samenwerken met inwoners, partners en ondernemers	
Vergroenen bedrijventerreinen	
Stimuleren vergroenen prive tuinen	doorlopend
Bewustwordingscampagne	doorlopend
Samenwerken Diverz	doorlopend
Steenbreek	doorlopend
Deelname NK tegelwip	2024
Groen doen we samen	doorlopend
Handelingskader groene tuinen	2024
Samenwerken hoveniers/ tuincoach	2026
Tegelophaalservice	2024
Stimuleringsregeling groene daken	doorlopend
Stimuleringsregeling regentonnen	doorlopend
Stimuleringsregeling groene schoolpleinen	doorlopend
Klimaatadaptatie borgen in PALT	2024
Regioagenda klimaatadaptatie	doorlopend

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

6. Circulariteit

De aarde warmte op, de leefomgeving staat onder druk en de hoeveelheid afval neemt toe. Dit is grotendeels het gevolg van de steeds toenemende vraag naar grondstoffen die we gebruiken voor producten, energie en voeding. De transitie naar een circulaire economie is wellicht een van de meest ingewikkelde. In een circulaire economie voorkomen we verspilling door de waarde van producten zo lang mogelijk te behouden door ze steeds opnieuw te gebruiken. Dit zorgt ervoor dat we niet alleen minder afval hebben, maar ook minder grondstoffen nodig hebben en minder schade toebrengen aan het milieu. Om een omslag te maken naar een circulaire economie moeten we anders gaan kijken naar producten. Dit vraagt een omslag in de samenleving waar nu nog de meeste producten worden weggegooid of verbrand. Het vraagt ook een andere kijk op het gebruik van producten: van bezitten naar gebruiken.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Onze ambitie

De Rijksoverheid heeft de ambitie uitgesproken om in 2050 volledig circulair te zijn, met een economie met zo min mogelijk afval en zonder verspilling van grondstoffen. Een circulaire economie is noodzakelijk als we de klimaatdoelen uiteindelijk willen behalen. Ook in de gemeente Zwijndrecht zetten we de stap richting een circulaire gemeente in 2050. We willen toewerken naar een afvalvrije gemeente. Dat betekent dat we materiaalstromen in beeld brengen en dat begrippen als verminderen van gebruik van belastende materialen, hergebruik, repareren, renoveren, herfabriceren de bovenhand krijgen in de economie. De inzet op een circulaire economie biedt ook kansen voor nieuwe bedrijvigheid. Om deze ambitie waar te maken werken we samen met inwoners, ondernemers en andere overheden.

Wat is het plan?

De transitie naar een circulaire economie is complex en staat nog in de kinderschoenen. Veel van onze inwoners zijn nog niet bekend met het thema en het is voor gemeenten nog onduidelijk welke rol zij hierin kunnen spelen. Er ontbreekt nog te veel regelgeving en we moeten de kennis op het thema verder versterken. Als Zwijndrecht kiezen we ervoor om de komende tijd als gemeente zelf het goede voorbeeld te geven en circulariteit steeds meer toe te passen in onze werkwijze en organisatie. Daarnaast zetten we in op het creëren van kennis en bewustwording, bij onszelf en onze inwoners. Om uitvoering te geven aan de ambitie, hebben we een plan gemaakt hoe we de komende jaren dichterbij onze ambitie komen. Dit zijn de hoofdlijnen waar we op inzetten:

1. Bewustwording;
2. Vergroten van kennis op het thema;
3. Verminderen van restafval;
4. Circulaire stad.

We zetten daarbij in op de volgende doelen:

- Inwoners zijn op de hoogte van het begrip circulariteit en zijn zich bewust van het belang ervan;
- We dringen de hoeveelheid restafval terug tot 100 kilogram per inwoner per jaar;
- We passen circulaire inkoop en aanbesteding toe;
- We vergroten de kennis op het thema circulariteit;
- We stimuleren circulair bouwen;
- We zetten in op het creëren van circulaire bedrijvigheid.

Om deze doelen te bereiken gaan we de komende periode aan de slag met de onderstaande activiteiten:

► Bewustwording

We zetten in op het creëren van meer bewustwording over de gevolgen van consumeren en stimuleren het consuminderen. Om de hoeveelheid afval naar beneden te brengen is ook ons consumptiegedrag belangrijk. Consumptiegoederen zijn goederen die door inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties worden gebruikt. Vanuit een circulaire economie stimuleren we het langdurig gebruik en het hergebruik van goederen. Door zuiniger om te gaan met wat we hebben, creëren we ook minder afval. We ontwikkelen een bewustwordingscampagne die de perceptie van inwoners over deelgebruik, reparatie en hergebruik positief beïnvloedt. Hiervoor is het belangrijk om bestaande initiatieven, zoals het repair-café en kringloopwinkels onder de aandacht te brengen. De gemeente geeft het goede voorbeeld door zelf minder te consuminderen en producten langer te gebruiken.

► Verminderen restafval

We dringen de hoeveelheid restafval terug tot 100 kilogram per inwoner per jaar. Het doel is om uiteindelijk geen afval meer te hebben, maar we zetten nu in om de hoeveelheid restafval terug te dringen. In het vorige programma is het recycle-tarief ingevoerd. Dit is een prijsprikkel, die inwoners verder stimuleert om goed afval te scheiden. Goede afvalscheiders kunnen zichzelf belonen met een lagere afvalstoffenheffing dan degenen die minder afval scheiden. Daarnaast liggen er veel kansen om de hoeveelheid aangeboden GFTE te vergroten. Nu belandt veel GFTE nog bij het restafval. Naast de prijsprikkel blijven we inzetten om het belang van afval scheiden te vergroten en in te zetten om minder afval aan te bieden.

► Afvalvrije scholen

Het is belangrijk om kinderen van jongs af aan het belang van grondstoffen te leren. Leerlingen zijn tenslotte de inwoners van de toekomst. De afvalvrije scholen die deel hebben genomen aan de pilot afvalvrije scholen, zijn nu permanente afvalvrije scholen geworden. De overige scholen hebben vanuit het project afvalvrije scholen een aanbod gehad om lid te worden. Het aantal afvalvrije scholen is daardoor uitgebreid. Er zijn nog scholen die niet meedoen. We blijven om die reden in gesprek met de scholen en overkoepelende schoolbesturen om de komende periode zoveel mogelijk scholen aan te laten sluiten.

► Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en inkopen

We willen meer circulair inkopen. Als overheidsorganisatie kunnen we duurzame keuzes maken als opdrachtgever en inkoper. Om dit te bereiken, moeten we ervaring op doen en circulair inkopen beter borgen. We zetten in om hier meer mee te experimenteren. We sluiten ons aan bij het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Het manifest zet zich breder in op de duurzaamheidsthema's dan circulariteit. Het is een handig middel om als gemeente invulling te geven aan beleids- en inkoopdoelen. Het helpt gemeente om de doelstellingen concreter te maken en biedt de mogelijkheid om ervaringen en kennis uit te wisselen tussen deelnemers. Naast het opnemen van circulaire eisen in de LIOR streven we ernaar om dit, in samenwerking, met de regio gemeenten, ook aanvullend vast te leggen in het regionale inkoop- en aanbestedingsbeleid.

► Regio netwerk

Op initiatief van onze gemeente is op ambtelijk niveau een regionaal overleg opgezet om de onderlinge samenwerking tussen (regio)gemeenten te bevorderen maar ook om het vergroten van kennis op het onderwerp te bevorderen. Daarbij wordt de samenwerking gezocht met de Provincie Zuid- Holland en de Omgevingsdienst Zuid-Holland- Zuid. De Provincie Zuid-Holland zal gebruik maken van het regionaal overleg om de kennissessies over circulariteit in één keer met de hele regio te delen. De omgevingsdienst neemt het voorzitterschap van het overleg op zich waardoor het overleg is gewaarborgd. Op deze manier proberen we de kennis over het thema te vergroten.

► Circulaire bouwen

Voor bouwprojecten worden veel grondstoffen en materialen gebruikt. Een belangrijke maatstaaf hiervoor is de Milieu Prestatie Gebouwen (MPG). De MPG geeft de milieubelasting van materialen weer. Voor woningbouw is de wettelijk norm van 1 MPG. MPG gaat verder niet over flexibiliteit, demontabel bouwen en de inzet van secundaire materialen. We streven ernaar om de MPG te verlagen. In het vorige programma hebben we een aantal eisen geformuleerd om circulair bouwen te stimuleren. De komende tijd willen we onderzoeken hoe we circulariteit nog beter kunnen integreren in gebiedsontwikkelingen en bouwprojecten.

► Materialenhub

Een materialenhub is een opslagplaats voor materialen die weer hergebruikt kunnen worden. Dit kan zowel fysiek als digitaal zijn. We kijken samen met de regiogemeenten of een materialenhub in de Drechtsteden mogelijk is. Op basis van een recente marktconsultatie lijkt er interesse te zijn vanuit een marktpartij in het exploiteren van een materialenhub in de Drechtsteden. De komende periode onderhouden we de contacten met de regiogemeenten en onderzoeken we de ontwikkelingen om een materialenhub in de Drechtsteden te realiseren.

► Circulariteit in de openbare ruimte

Tijdens werkzaamheden in de openbare ruimte, dient de uitvoerende partij rekening te houden met richtlijnen vanuit de gemeente. Deze zijn vastgelegd in de leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR). We hebben nieuwe eisen aan de LIOR toegevoegd die een basisniveau eisen op het gebied van circulariteit eisen en stimuleren om dit thema verder door te voeren in de openbare ruimte. Dit wordt opgenomen in de aanbestedingscriteria van de gemeentelijke opdrachten.

► Struikroven en bomenhub

Elk jaar gaan er veel planten verloren, omdat ze moeten wijken voor sloop of renovaties van wijken. Deze planten zijn eigenlijk nog goed te gebruiken. Struikroven vormt een mooi onderdeel voor projecten om te kijken of het groen in het gebied opnieuw gebruikt kan worden. Het groen kan een nieuw leven krijgen in tuinen van omwonenden of plekken in de openbare ruimte. Daarnaast introduceren we de bomenhub. In de bomenhub kunnen bomen en struiken tijdelijk worden geplant tot ze kunnen worden hergebruikt of worden opgehaald. We zoeken een locatie waar we de bomenhub kunnen aanleggen.

► Circulaire bedrijvigheid

Provincie Zuid-Holland streeft vanuit haar bedrijventerreinenbeleid naar duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen waarbij circulaire economie en hergebruik van materialen en grondstoffen een belangrijk aspect is. Op basis van een recente scan van bedrijventerreinen in Zuid-Holland Zuid van PZH is gebleken dat bedrijventerreinen een belangrijke bron vormen van reststromen die nog niet altijd hoogwaardig (her)gebruikt worden. Voor het bedrijventerrein Groote Lindt is daarbij bepaald dat er op basis van data van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA) voor Groote Lindt, een hoger gemiddeld CE potentieel per hectare is dan op andere bedrijventerreinen in Zuid-Holland Zuid. Het afval is afkomstig van 61 bedrijven die een melding hebben gedaan waarbij 6688 vrachtwagens nodig waren om dit te laten verwerken. Er liggen daarom nog veel kansen voor hergebruik en recycling. Met de Provincie Zuid-Holland en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid gaan we daarom inzetten om bewustwording te creëren rondom het potentieel en de mogelijkheden tot hergebruik binnen het bedrijventerrein en om onderlinge samenwerking tussen bedrijven hierop te vergroten. Het reduceren en voorkomen van afval is ook een onderdeel van de aanpak zorginstellingen in de e-agenda van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Uitvoeringsagenda

In de uitvoeringsagenda staan de acties en projecten waar we de komende jaren op inzetten. We bundelen de acties aan de hand van de doelstellingen.

Samenvatting activiteiten	Planning
► Inwoners zijn op de hoogte van het begrip circulariteit en zijn zich bewust van het belang ervan	
Campagne consuminderen	2025
Campagne recyclen	2024
Interne bewustwordingscampagne duurzaamheid	2024
► We dringen de hoeveelheid restafval terug tot 100kg per inwoner per jaar	
Recycle tarief	doorlopend
Afvalvrije scholen	doorlopend
► We zetten in op circulaire aanbesteding en inkoop	
Aansluiten Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)	2025
Circulariteit opnemen in regionaal aankoopbeleid	2025
► We vergroten de kennis op het thema circulariteit	
Regio Netwerk	doorlopend
► We passen circulariteit toe in de projecten	
Circulair bouwen stimuleren	doorlopend
Materialenhub	2025
Circulaire eisen voor projecten in de openbare ruimte	doorlopend
Struikroven en Bomenhub	2026
► Creëren circulaire bedrijvigheid	
Onderzoeken hergebruik materialenstroom	2025

Je kunt meer
doen dan
je denkt.

7. Natuur- en duurzaamheidseducatie

Natuur- en duurzaamheidseducatie (hierna: NDE) is een middel om mensen kennis bij brengen over natuur, milieu en duurzaamheid. We richten ons hierbij ook op jonge kinderen. Natuurervaringen in de kindertijd vormen de basis voor een levenslang gevoel van verbondenheid met natuur. Deze verbondenheid vertaalt zich zowel op korte als langere termijn in een positievere natuurhouding, meer milieuvriendelijk gedrag, een betere gezondheid en brengt allerlei groepen samen (zoals ouders, leerkrachten, verenigingen).

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

In Zwijndrecht zijn diverse locaties beschikbaar voor natuur- en duurzaamheidseducatie, elk met een eigen specialisme.

• **Hooge Nesse**

De grote biodiversiteit en de grootte van het gebied maken het Natuurgebied Hooge Nesse uniek voor Zwijndrecht. Het Natuureducatiecentrum (NEC) bij de Hooge Nesse kan gebruikt worden voor NDE-activiteiten. Met bordjes en opdrachten worden bezoekers gewezen op de duurzame en circulaire aspecten van het pand, maar ook op het belang van biodiversiteit op de Hooge Nesse.

• **Parkboerderij Kiboe-hoeve**

In de nieuwe situatie komt een educatielokaal. Hier is ruimte voor voortzetten en uitbreiden van de natuureducatieve lessen aan schoolklassen. De ruimte zelf biedt ook gelegenheid voor educatie op het gebied van natuur, voedselvoorziening, biodiversiteit.

• **'t Weetpunt in het Munnikepark**

De locatie biedt bij uitstek gelegenheid voor communicatie en bewustwording rondom thema's als biodiversiteit, klimaatadaptatie en hittestress.

Onze ambitie

Vanuit het duurzaamheidsprogramma zetten we verschillende activiteiten in om de duurzaamheidsambities te bereiken. Het NDE aanbod sluit aan bij de drie pijlers vanuit het programma duurzaamheid: Energietransitie, Klimaatadaptatie & groen en Circulariteit. We hebben de ambitie om vanuit een gevarieerd NDE aanbod een bijdrage te leveren aan de drie grote duurzaamheidsambities.

Wat is het plan?

Om onze duurzaamheidsambities te halen is educatie een belangrijk instrument om in te zetten om meer bewustwording en handelingsperspectief te creëren.

We zetten hierbij in op de volgende doelstellingen:

- Jongeren en volwassenen worden bereikt met natuur- en duurzaamheidseducatie. Hierbij richten we ons ook, maar niet uitsluitend, op scholen;
- We bieden een passend aanbod van activiteiten;
- We maken gebruik van de NDE-locaties in de gemeente voor lessen, activiteiten en voorbeeldprojecten. De NDE locaties zijn 't Weetpunt in het Arboretum Munnikepark, Parkboerderij Kiboe-hoeve en het Natuureducatiecentrum (NEC) op de Hooge Nesse;
- We passen onze rol als gemeente aan naar gelang de opgaves en bieden ruimte voor initiatieven en vrijwilligerswerk. Daarnaast spelen we in op vragen vanuit de samenleving.

Om deze doelen te bereiken gaan we de komende periode aan de slag met de onderstaande activiteiten:

► **Structureel NDE aanbod**

We gaan het totale NDE aanbod op een structurele manier aanbieden bij de scholen. We maken zichtbaar welke keuzes er zijn, verwijzen naar externe subsidiemogelijkheden en anticiperen op vragen vanuit scholen. De website zwijndrechtgaatduurzaam.nl is hierin ondersteunend en aanvullend, en stimuleert om deel te nemen aan activiteiten. We werken hiervoor samen met verschillende partijen. De lessen rondom natuureducatie vinden veelal buiten plaats op de verschillende kernlocaties. Stichting Natuur- en Landschap Zwijndrechtse Waard verzorgt natuureducatie op de locaties. Watereducatie vindt vooral plaats bij Duurzaamheidscentrum Weizigt. Planeet in Actie biedt lespakketten, al dan niet in combinatie met een gastdocent. Voedseleducatie vindt plaats op scholen, waarbij de mogelijkheid er is een moestuincoach in te schakelen voor hulp bij de aanleg van een schooltuin waar groente en fruit verbouwd kan worden.

► **Digitalisering NDE aanbod**

De website wordt ge-update zodat het aanbod ook digitaal beschikbaar is. Dit is ondersteunend aan bovengenoemd doel. We zetten in op vindbaarheid van de website voor scholen en inwoners. Naast het aanbod voor scholen kunnen inwoners op deze plek terecht voor informatie over evenementen/lezingen op het gebied van duurzaamheid.

► **Samenwerking scholen (PO en VO)**

We zoeken de samenwerking met het onderwijs (PO en VO). Dit gebeurt door scholen te laten aanhaken op projecten vanuit de gemeente en we spelen in op wensen en ideeën vanuit onderwijs.

► **Onderzoek NDE op VO scholen**

We doen onderzoek naar de wensen en ambities voor NDE op VO scholen in Zwijndrecht, samen met de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ). OZHZ heeft de ambitie om structureel NDE op VO te gaan aanbieden.

► **Ontwikkelen duurzaam doe-boekje en informatieborden op drie kernlocaties**

Op de drie kernlocaties neemt NDE een steeds prominentere rol in. Door het plaatsen van de (interactieve) informatie/opdrachten bordjes worden bezoekers bewust gemaakt van NDE thema's die op die specifieke locatie zichtbaar zijn. Doel is ook om verbindingen te maken tussen de drie kernlocaties. Dit doen we door een digitaal boekje met opdrachten te ontwikkelen waar alle locaties samenkomen.

► **Integreren NDE binnen bestaande projecten/thema's**

We willen NDE breed toegankelijk maken voor iedereen, en educatie inzetten als middel om draagvlak bij duurzaamheidsprojecten/thema's te vergroten.

► **Thema activiteiten/Kalender duurzame dagen**

Jaarlijks sluiten we aan bij themadagen of activiteiten met educatie en bewustwording zoals de nationale Boomfeestdag, week van de groene tuin, Klimaatweek, NK Tegelwippen.

► **Aanhaken met NDE bij lopende projecten**

We signaleren kansen voor NDE bij projecten van de gemeente en haken waar mogelijk aan, bv. bij de aanleg van het warmtenet, de realisatie van een bijenlint, etc.

► **Netwerk NDE partners**

We zoeken verbinding in het werkveld door deel te nemen aan verschillende netwerken, zowel regionaal (Zuid-Hollands netwerk NDE centra) als landelijk (Gemeentes voor Duurzame Ontwikkeling (GDO)). Het doel hiervan is uitwisselen en inspireren, ons aanbod aanscherpen en nog beter laten aansluiten op de doelgroepen.

Uitvoeringsagenda

In de uitvoeringsagenda staan de acties en projecten waar we de komende jaren op inzetten. We bundelen de acties aan de hand van de doelstellingen:

Samenvatting activiteiten	Planning
► Jongeren en volwassenen worden bereikt met natuur- en duurzaamheidseducatie. Hierbij richten we ons ook, maar niet uitsluitend, op scholen.	
Structureel NDE aanbod in samenwerking met SNLZW, Planeet in Actie, Weizigt, Jonge Leren Eten en DuzaDorp.	doorlopend
Digitalisering NDE aanbod	2024
Thema activiteiten / kalender duurzame dagen	doorlopend
► We maken gebruik van de NDE-locaties in de gemeente voor lessen, activiteiten en voorbeeldprojecten	
Ontwikkelen duurzaam doe-boekje en informatieborden op drie kernlocatie	doorlopend
► We passen onze rol als gemeente aan naar gelang de opgaves en bieden ruimte voor initiatieven en vrijwilligerswerk. Daarnaast spelen we in op vragen vanuit de samenleving.	
Samenwerking zoeken met PO en VO scholen.	doorlopend
Integreren NDE binnen bestaande projecten/thema's	doorlopend
Aanhaken met NDE bij lopende projecten	doorlopend
Netwerk NDE partners	doorlopend

Intermezzo

Leefstijlen Zwijndrecht

We hebben onderzoek gedaan naar de BSR leefstijlen in Zwijndrecht. Deze leefstijlen brengen niet alleen de demografische gegevens in kaart, maar ook het gedrag, de houding en de drijfveren als het gaat om duurzaamheid en energie. Want inwoners zijn divers en hebben op dat gebied totaal verschillende wensen, motieven en behoeften op het gebied van communicatie omtrent het thema. Er worden in dit model zes leefstijlgroepen gesegmenteerd. Van elk van deze specifieke doelgroepen weten we heel gedetailleerd hoe hun mening, houding en gedrag is op het gebied van duurzaamheid. De kleuren lime en geel komen het meest naar voren in dit onderzoek.

Om de twee leefstijlen samen te laten smelten, maar toch rekening te houden met de behoefte van alle inwoners focussen we in de campagne op het 'samen doen'. In beide leefstijlen komt terug dat familie, gezin, samen en sociaal belangrijke onderdelen zijn. Gezellig meedoen, spontaan, hartelijk en vrolijk past beide leefstijlen. De duurzaamheidsambities behalen kunnen we niet alleen. We focussen in de communicatie uitingen op de urgentie om samen aan de slag te gaan.

In onze communicatie is het van belang om goede voorbeelden te laten zien, een goede heldere uitleg te geven en het niet te groot te maken. De kennis over het onderwerp is nog niet overal voldoende aanwezig. Dus goed uitleggen met voorbeelden is belangrijk. Beide leefstijlen vinden ook de omgeving, de buurt, belangrijk. Lokale acties in de buurt, zoals samen vergroenen van tuinen of een collectieve inkoopactie kunnen goed werken. Mits het 'gezellig en sociaal' is en duidelijk uitgelegd wordt wat het precies inhoudt. We gebruiken verschillende media en middelen om alle inwoners te bereiken, maar leggen de focus op de voorkeurstijlen.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

Hoge energiekosten?

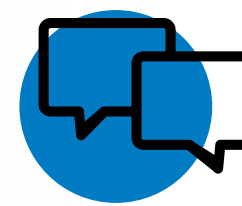
www.zwijndrechtgaatduurzaam.nl

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

8. Communicatie

In het programma Duurzaamheid 2.0 staat een ambitieuze visie centraal, waarin we samenwerken met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders om gezamenlijk een duurzaam en klimaatneutraal Zwijndrecht te realiseren tegen het jaar 2050. Om dit te bereiken, is effectieve communicatie over de ambities van essentieel belang. Dit hoofdstuk legt de nadruk op hoe we communicatie als een instrument inzetten om alle betrokken partijen te informeren, inspireren en handelingsperspectief te bieden over de verschillende duurzaamheidsthema's. Bewustzijn en het delen van kennis vormen de basis voor het enthousiasmeren van betrokkenen om gezamenlijk te werken aan een duurzame toekomst. Door effectieve communicatie streven we ernaar om iedereen mee te nemen en te inspireren om duurzame keuzes te maken in hun dagelijks leven en bij te dragen aan een duurzaam en klimaatneutraal Zwijndrecht in 2050.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Onze ambities

Om de Zwijndrechtse duurzaamheidstransitie verder in beweging te brengen zetten we ons de komende periode in op de volgende drie pijlers:

1. Inwoners zijn zich bewust van het belang van een duurzaam leven

Veel Zwijndrechtenaren zijn al druk bezig met duurzaamheid en hebben zelf al veel gedaan, soms meer dan ze zelf doorhebben. Voor veel inwoners is het thema duurzaamheid (inclusief verschillende deelthema's) nog onbekend en abstract. De ambitie met dit nieuwe Programma Duurzaamheid 2.0 is om inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bewust te maken van het belang en de voordelen van een duurzaam leven: niet alleen voor het klimaat en de toekomst, maar ook voor de eigen portemonnee en een betere toekomst.

2 Inwoners zijn geïnspireerd en weten wat ze zelf kunnen doen

Het thema Duurzaamheid is een paraplu-begrip: er vallen enorm veel verschillende thema's, maatregelen en ideeën onder duurzaamheid. In Zwijndrecht streven we ernaar dat inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers weten wat er speelt omtrent duurzaamheid en zich geïnspireerd voelen om zelf bij te dragen aan een duurzamere leefomgeving. Inwoners weten wat de gemeente doet voor Duurzaamheid, maar ook wat ze zelf kunnen doen om hun leefomgeving te verduurzamen. We zetten in op het bieden van een duidelijk handelingsperspectief.

3. We geven inwoners, organisaties en ondernemers de ruimte om initiatieven in te dienen

Bewoners, organisaties en ondernemers dragen – waar mogelijk en nodig – bij aan de maatregelen. Vanuit de gemeente geven we deze partijen de ruimte om eigen initiatieven aan te dragen en kijken we hoe we deze ideeën kunnen ondersteunen.

Wat is het plan?

Om uitvoering te geven aan de ambitie zetten we voor communicatie de volgende hoofdlijnen in:

1. Het goede voorbeeld geven: we geven als gemeente zelf het goede voorbeeld in duurzaam beleid, gedrag en het verduurzamen van onze activiteiten (en gebouwen).
2. We houden het simpel: het brede thema duurzaamheid met al zijn subthema's is al ingewikkeld genoeg, dus we houden het verhaal begrijpelijk, laagdrempelig en toegankelijk zodat het toegankelijk is en blijft voor iedereen
3. We zetten in op verschillende communicatiemiddelen: sociale media (website zwijndrechtgaatduurzaam.nl, facebook, instagram, LinkedIn, Twitter), mediaborden, krant en nieuwsbrieven passend bij de diversiteit aan inwoners die we hebben.
4. Samenwerking met de verschillende partners. Als gemeente alleen de boodschap uitdragen is niet genoeg. We zetten er op in dat andere stakeholders (maatschappelijke organisaties, inwoners, ondernemers) de boodschap en aanpak zelf ook uitdragen. Gezamenlijk hebben we een groter bereik waardoor de boodschap en aanpak effectiever wordt uitgedragen.

Het is belangrijk om per thema duidelijk te maken hoe we communicatie inzetten om de doelstellingen per deelthema te halen. We gaan daarbij aan de slag met de volgende doelstellingen:

▶ Energietransitie

- **Stakeholders weten wat de energietransitie inhoudt en waarom deze belangrijk is.** Stakeholders begrijpen dat de energietransitie essentieel is om de opwarming van de aarde te beperken en de negatieve effecten van klimaatverandering te verminderen. Ze zien in dat overgang naar duurzame energiebronnen cruciaal is voor een leefbare toekomst;
- **Stakeholders weten welke stappen nodig zijn om tot een aardgasvrij Nederland te komen.** Stakeholders zijn geïnformeerd over concrete maatregelen die zij kunnen nemen om bij te dragen aan een aardgasvrij Nederland, zoals het installeren van warmtepompen, isoleren van woningen, en het stimuleren van collectieve energieopwekking via zonnepanelen en windenergie;
- **Stakeholders zijn bekend met de subsidiemogelijkheden om hun eigen energiesituatie te verbeteren.** Transparante communicatie over beschikbare subsidies en financiële ondersteuning is cruciaal om inwoners te motiveren om duurzame maatregelen te nemen. We hebben een overzichtelijke subsidiepagina op zwijndrechtgaatduurzaam.nl, geven regelmatig updates via social media en nieuwsbrieven en informeren inwoners over (nieuwe) beschikbare subsidiemogelijkheden en hoe ze hiervan kunnen profiteren;
- **Stakeholders voelen zich geïnformeerd over de veranderingen en wat dit voor hen op korte en lange termijn betekent.** Om een gevoel van betrokkenheid en begrip te creëren, zullen we regelmatig communiceren over de voortgang van de energietransitie. We organiseren openbare informatiebijeenkomsten en plaatsen gerichte posts op social media waarin we inwoners bijpraten over de actuele ontwikkelingen, uitdagingen en behaalde successen;
- **Stakeholders weten wat zij zelf kunnen doen en waar de gemeente en andere partijen verantwoordelijk voor zijn.** Een duidelijk overzicht van de rolverdeling en verantwoordelijkheden is essentieel voor een grootste en complexe opgave als de energietransitie. We zullen verschillende (digitale) communicatiemiddelen gebruiken om de rolverdeling tussen inwoners, bedrijven en gemeente helder en duidelijk te maken.

▶ Klimaatadaptatie & groen

- **Stakeholders weten welke rol de gemeente heeft in het vergroenen en verduurzamen van de leefomgeving.** Transparante communicatie over de rol van de gemeente bij klimaatadaptatie en vergroening is essentieel om vertrouwen en betrokkenheid te creëren. We communiceren actief over lopende en geplande groenprojecten, laten zien welke maatregelen de gemeente neemt om klimaatbestendig te worden, en geven inzicht in de beleidskeuzes die worden gemaakt;
- **Stakeholders (in dit geval inwoners) zijn bekend met het thema klimaat, wat de opwarming voor de aarde voor hen persoonlijk betekent en hoe een groen Zwijndrecht bijdraagt aan de kwaliteit van hun leefomgeving.** Om bewustwording te creëren over klimaatverandering en de noodzaak van groene initiatieven, zullen we inzetten op educatie en voorlichting. We lanceren een (online?) campagne waarin we de gevolgen van klimaatverandering voor Zwijndrecht inzichtelijk maken en laten zien hoe groene oplossingen kunnen bijdragen aan een gezondere leefomgeving;
- **Inwoners weten wat zij zelf kunnen doen om hun leefomgeving klimaatbestendig te maken.** Door middel van praktische tips en workshops zullen we inwoners bewust maken van wat zij zelf kunnen doen om hun leefomgeving klimaatbestendig te maken. We delen informatie over regentonnen, groene daken, regenwaterafvoer en andere maatregelen die kunnen bijdragen aan het verminderen van wateroverlast en hittestress.

▶ Circulaire economie

- **Stakeholders weten wat de circulaire economie inhoudt en welke voordelen dit biedt.** We willen onze inwoners en ondernemers bewust maken van de impact van hun consumptiegedrag op het milieu en de waarde van hergebruik en recycling benadrukken. De bewustwordingscampagne 'Consuminderen voor een Circulaire Toekomst (oid)' staat centraal in de inspanningen om inwoners te informeren over de circulaire economie en de voordelen ervan;
- **Stakeholders onderstrepen het belang van afvalscheiden en zien het nut van het nieuwe recycletarief in (dit doen we door de bewustwordingscampagne recylen).** De bewustwordingscampagne 'Recyclen: Afval wordt Grondstof!' heeft als doel stakeholders te informeren over het belang van afvalscheiding en het nieuwe recycletarief. We willen inwoners motiveren om actief bij te dragen aan een effectiever afvalbeheer, laten zien waarom recylen goed is voor je portemonnee en hen duidelijk maken hoe recycling bijdraagt aan een circulaire economie.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

9. Financiën

In het programma leest u een ambitieuze aanpak om onze doelen te halen en dichterbij onze ambities te komen. Om dit te doen, hebben we middelen nodig om projecten uit te voeren. De begroting hieronder is nodig om het programma duurzaamheid en de bijbehorende uitvoeringsagenda's te kunnen uitvoeren. Per pijler hebben we duidelijk gemaakt welke activiteiten we willen uitvoeren. Om het programma uit te voeren is er ook capaciteit nodig. We hebben hiervoor, net als in het vorige programma, een communicatiemedewerker nodig. Daarnaast zien we dat door de krapte op de arbeidsmarkt dat het waardevol is om via een traineeprogramma zelf mensen op te leiden.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

In het programma leest u een ambitieuze aanpak om onze doelen te halen en dichterbij onze ambities te komen. Om dit te doen, hebben we middelen nodig om projecten uit te voeren. De begroting hieronder is nodig om het programma duurzaamheid en de bijbehorende uitvoeringsagenda's te kunnen uitvoeren. Per pijler hebben we duidelijk gemaakt welke activiteiten we willen uitvoeren. Vanwege de verwachte begrotingstekorten en de subsidiemogelijkheden zijn we scherp geweest op de aangevraagde middelen. Wel bestaat de mogelijkheid dat we wellicht het budget moeten overschrijden om doelstellingen wel te halen. Om het programma uit te voeren is er ook capaciteit nodig. We hebben hiervoor, net als in het vorige programma, een communicatiemedewerker nodig. Daarnaast zien we dat door de krapte op de arbeidsmarkt dat het waardevol is om via een traineeprogramma zelf mensen op te leiden.

Duurzaamheid is een transitiedossier. Dit houdt in dat ontwikkelingen zich snel opvolgen en we niet altijd voor de komende vier jaar vooruit kunnen plannen. Voortdurend zoeken we naar kansen en mogelijkheden om onze ambities te behalen. Het budget "overig", dat in de onderstaande tabel staat vermeld, maar waarover u nog niet eerder in het programma heeft gelezen, is bedoeld voor ontwikkelingen of activiteiten, die we op dit moment nog niet voorzien en waarmee wordt bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen. Het budget werkt, net als het programma, afdelings- en thema overstijgend, waardoor we makkelijk koppelkansen kunnen benutten.

Afgelopen jaren hebben we incidentele uitkeringen en subsidies van het Rijk ontvangen. In 2022 heeft het Rijk aangekondigd dat we uitvoeringsmiddelen krijgen voor klimaat-en energiebeleid. Deze middelen moeten specifiek gebruikt worden voor capaciteit die een bijdrage leveren aan CO₂-reductie en mogen niet gebruikt worden voor activiteiten. De gemeente heeft hiervoor € 800.000 CDOKE middelen voor de komende vier jaar ontvangen. De eerste € 450.000 hebben we uitgegeven om extra capaciteit te werven. De overige € 350.000 staan gereserveerd voor het meerjarenisolatieprogramma en de uitvoering van de warmtetransitie. De begroting voor 2024 valt lager uit, doordat we nog een eenmalige doeluitkering vanuit het klimaatakkoord hebben ontvangen. Daarnaast gebruiken we de € 400.000 die tijdens de kadernota is aangevraagd voor een deel van de dekking voor 2024 en 2025. Voor de andere jaren valt de begroting hoger uit.

Kosten	2024	2025	2026	2027
Klimaat en groen	150.000	150.000	150.000	150.000
Programma groen blauw	100.000	Nieuwe aanvraag	Nieuwe aanvraag	Nieuwe aanvraag
Energietransitie	200.000	200.000	200.000	200.000
NDE en Communicatie	25.000	25.000	25.000	25.000
Circulariteit	15.000	15.000	15.000	15.000
Overig	50.000	50.000	50.000	50.000
Uren communicatieadviseur	70.000	70.000	70.000	70.000
Trainee	70.000	70.000	70.000	70.000
Totaal	680.000	580.000	580.000	580.000

Dekking	2024	2025	2026	2027
Groenblauw uit begroting 2023	100.000			
Meicirculaire 2022	297.000			
Trainee uit begroting 2023	66.000			
Kadernota	217.000	183.000		
Financiële aanvraag	€ 0	€ 397.000	€ 580.000	€ 580.000

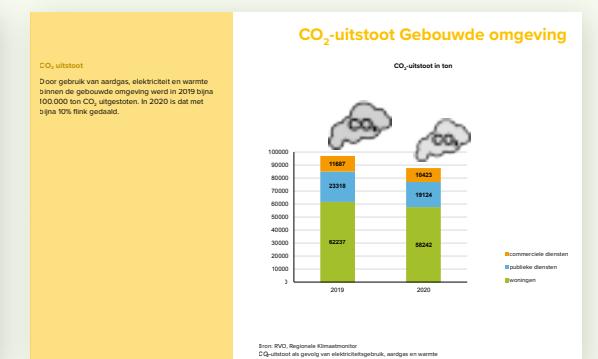
Intermezzo

Monitor Duurzaam Zwijndrecht

We hebben de ambitie vastgesteld om energieneutraal, klimaatadaptief en circulair in 2050 te zijn. In het programma duurzaamheid zijn de ambities uitgewerkt en afspraken en activiteiten vastgelegd voor de korte termijn. Om de vier jaar stellen we het programma duurzaamheid opnieuw vast en na twee jaar herzien we het programma na om zo flexibel mogelijk te zijn. Monitoring is een belangrijk onderdeel van het programma duurzaamheid. De ambities zijn groot en deze bereiken kost tijd. De monitor maakt inzichtelijk wat de voortgang van de ambities en doelen is en helpt om bij te sturen waar nodig. We monitoren op vijf thema's: energietransitie, klimaatadaptie en groen, circulaire economie, duurzame mobiliteit en eigen organisatie. We hebben ervoor gekozen om naast de drie grote duurzaamheidsthema's ook duurzame mobiliteit te monitoren om dat deze gerelateerd is aan de energietransitie en een belangrijk onderdeel is voor het terugbrengen van de CO₂-uitstoot. Daarnaast monitoren we ook hoe duurzaam onze eigen organisatie is, omdat we het belangrijk vinden om het goede voorbeeld te geven.

We gebruiken verschillende bronnen om de voortgang van de pijlers te monitoren. Denk aan landelijke of regionale monitoringsinstrumenten. We streven ernaar om de monitor nog beter in te richten. Op dit moment hebben we nog niet alle data inzichtelijk. We zijn voor een groot deel van de data afhankelijk van beschikbare cijfers van derden. Hiervoor maken we gebruik van verschillende databronnen, waardoor jaartallen kunnen wisselen. Dit zijn vaak kwantitatieve data en minder kwalitatieve data, waardoor het lastig is om te meten hoe het bijvoorbeeld staat met de bewustwording op de pijlers. De komende jaren zullen we de monitor blijven updaten en onderzoeken hoe we de monitor zo compleet mogelijk kunnen maken.

- Elke twee jaar publiceren we een nieuwe versie van de monitor;
- De actuele versie delen we met de organisatie en publiceren we op de website www.zwijndrechtgaatduurzaam.nl;
- Op basis hiervan onderzoeken we of het programma moeten herzien;
- We onderzoeken hoe we de monitor zo compleet mogelijk kunnen maken door meer data toe te voegen.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

10. Bijlage resultaten participatie programma duurzaamheid

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Doel

In het programma Duurzaamheid 2024-2027 staan drie duurzaamheidsambities centraal: Energietransitie, Klimaatadaptatie & groen en Circulariteit. De gemeente heeft de wens uitgesproken om inwoners zo goed mogelijk te betrekken bij de invulling van dit programma. Samenwerking met inwoners en het creëren van bewustwording zijn essentieel voor de totstandkoming van dit programma. De gemeente wil dat het programma aansluit bij de behoeften van haar inwoners. We hebben hiervoor een onderzoek gedaan. Hierbij keken we naar:

- **Motivatie:** waarom zijn inwoners wel of niet bezig met duurzaamheid?
- **Gedrag:** hoe en in welke mate zijn zij in het dagelijks leven bezig met duurzaamheid?
- **Obstakels:** welke drempels ervaren zij?
- **Behoefte:** wat missen zij en wat zou de rol van de gemeente kunnen zijn hierin?

Aanpak

We hebben een mix van verschillende activiteiten ingezet om een breed scala aan inwoners te bereiken. We organiseerden in juni een **bijeenkomst**. Deze bijeenkomst was informatief en consulterend en markeerde de start van de gesprekken die we voerden over het programma. We organiseerden een bijeenkomst die met name interessant is voor inwoners die in hun dagelijks leven veel bezig zijn met het thema duurzaamheid.

Parallel hieraan maakten we gebruik van een **digitale enquête** waarin we met name consulteren. Deze enquête werd in totaal 176 keer ingevuld en bestond uit meerkeuze en open vragen om motivatie, gedrag, obstakels en behoeften ten aanzien van de duurzaamheidsthema's in kaart te brengen. De promotie verliep via www.zwijndrechtgaatduurzaam.nl, de social media kanalen van de gemeente en per brief. Tijdens de bijeenkomst en de straatgesprekken werden inwoners geattendeerd op de website en de enquête. In de opgehaalde resultaten is terug te zien dat met name woningeigenaren (77%) en veel 50-plussers (64%) de enquête hebben ingevuld. Van alle respondenten gaf 80% aan het klimaat belangrijk te vinden.

Tot slot voerden we samen met medewerkers van de gemeente **straatgesprekken** op totaal vier locaties in Zwijndrecht en Heerjansdam. Tijdens een viertal straatgesprekken gingen we het gesprek aan met inwoners. Door het voeren van de gesprekken gingen veel inwoners ook met extra informatie naar huis. Mensen waren zichtbaar geamuseerd en geïnteresseerd, en hierdoor ontstond het contact vanzelf. Er kwam veel positieve feedback op de aanwezigheid van de gemeente op straat. In totaal zijn er met 136 bewoners op straat gesprekken gevoerd. De inzet van deze middelenmix en de informatie die op verschillende manieren opgehaald werd, maakt het mogelijk om denkrichtingen en conclusies op te nemen in het programma.

*Je kunt meer
doen dan
je denkt.*

Conclusies participatietraject

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar

Algemeen

- Kosten en financiering zijn een terugkerend punt van zorg. Niet iedereen kan duurzaamheidsmaatregelen betalen. Er wordt bezorgdheid geuit over de kosten van duurzaamheidsmaatregelen en de haalbaarheid voor mensen met een midden- en lager inkomen;
- Bijna 70% van de respondenten van de enquête benoemt de kosten als de belangrijkste overweging voor het wel of niet verduurzamen van de woning;
- Subsidies en leningen worden genoemd als mogelijke oplossing om duurzaamheidsinvesteringen betaalbaar te maken;
- Subsidieaanvragen worden als lastig ervaren. Het moet makkelijker worden om subsidies aan te vragen om zo de toegang tot duurzaamheidsmaatregelen makkelijker te maken;
- Het huidige tempo van verduurzaming in Verenigingen van Eigenaren (VvE's) en woningcorporaties wordt als traag ervaren, terwijl een aantal mensen hier wel van afhankelijk is. Huurders geven daarbij aan het gevoel te hebben zelf geen controle te hebben over de verduurzaming van hun woning. Zij zijn in die zin afhankelijk van hun huurder;
- Bewoners hebben behoefte aan meer dialoog tussen gemeente en inwoners, bijvoorbeeld door themabijeenkomsten, workshops, participatie en buurtinitiatieven. Fysiek gesprek wordt als prettig ervaren;
- Over het algemeen geldt dat gemak en beschikbaarheid zwaar wegen in de afwegingen voor duurzame keuzes.

Inhoudsopgave

Energietransitie

Onder de energietransitie verstaan inwoners voornamelijk zaken als energiebesparing, duurzame mobiliteit, de kosten voor energie, en duurzame opwek van energie door zonnepanelen. Sommige bewoners hebben echter geen idee of vinden het thema in eerste instantie niet relevant voor hen. Inwoners zijn om verschillende redenen gemotiveerd om actie te ondernemen op dit onderwerp. Ze willen bijdragen aan duurzaamheid, klimaatverandering tegengaan, kosten besparen, zelfvoorzienend zijn. Sommigen hebben in hun eigen leefomgeving al maatregelen genomen, zoals zonnepanelen en warmtepompen. Over het algemeen zien inwoners de noodzaak om duurzaam te handelen, maar zorgen barrières in een duidelijke informatievoorziening over wat het best past bij hun situatie en de hoge kosten van maatregelen ervoor dat het lastig is om actie te ondernemen. Wel zijn veel mensen op kleine schaal bezig met hun energieverbruik; ze halen de stekkers uit het stopcontact, gaan zuiniger om met apparaten en lampen, en door het aanbrengen van kleine duurzaamheidsmaatregelen als tochtstrips en LED-lampen. Ook wordt de hulp van de energiecoaches als prettig ervaren. Voor huurders ligt de verantwoordelijkheid voor verduurzamen vaak bij de woningcorporatie, wat het moeilijk maakt om zelf maatregelen te treffen. Kopers zijn hierin soms afhankelijk van hun VvE.

Aanbevelingen vanuit de participatie:

- De gemeente moet bewoners actief informeren en ondersteunen bij duurzaamheidsmaatregelen. Er is behoefte aan een goede en transparante informatievoorziening, het liefst digitaal. 32% van de respondenten van de enquête geeft aan graag ondersteund te worden bij het maken van keuzes over wat het best past bij hun persoonlijke situatie;
- Er is behoefte aan hulp bij subsidieregelingen;
- Inwoners willen meer informatie over de mogelijkheden voor collectieve inkoop;
- Het belang van bewustwording rondom het energiegebruik wordt genoemd, net als het stimuleren van gedrag om energie te besparen;
- Er blijven toch vragen bestaan over aardgasvrij wonen. Er is behoefte aan duidelijke informatie over alternatieven van aardgas. Zo geeft 35% van de respondenten van de enquête aan hier meer informatie over te willen ontvangen.

► Klimaatadaptatie & groen

Inwoners benadrukken het belang van groenvoorzieningen voor biodiversiteit, het verminderen van hitte en wateroverlast, en het bevorderen van de gezondheid van insecten, vogels en mensen. Hoewel sommigen eerder tegels kiezen vanwege het gemak, vinden inwoners het behoud van de natuur in het algemeen belangrijk. Er heerst een gevoel van urgentie om milieukwesties aan te pakken. Inwoners vinden dat Zwijndrecht een relatief groene uitstraling heeft en zijn daar tevreden over. Over het algemeen geven mensen de voorkeur aan meer groenvoorzieningen toe te voegen vanwege de positieve impact op biodiversiteit, klimaatverandering en het esthetische aspect, terwijl een klein deel toch liever kiest voor een onderhoudsarme tuin. Inwoners geven aan minder ondersteuning nodig te hebben om dit thema en de gemeente vooral verantwoordelijk is voor een goede inrichting en onderhouden van de openbare ruimte.

Aanbevelingen vanuit de participatie:

- Aanpassen maaibeleid voor biodiversiteit en beter onderhoud van onkruid en groen;
- Verplichte regenton en groen percentage in tuinen van nieuwbouwwoningen, inclusief flats;
- Aanleg van goede fietsinfrastructuur om fietsgebruik te bevorderen;
- Eerlijke voorlichting met verschillende keuzemogelijkheden belichten voor ontwerpen in de openbare ruimte;
- Verstrekken van meer subsidies voor vergroeningsinitiatieven;
- Verminderen van bestrating, ook in de openbare ruimte. Meer groen, bomen en minder tegels.

► Circulariteit

Het thema circulariteit is bij inwoners nog vrij onbekend. Voor degenen die er wel bekend mee zijn, staat een circulaire economie symbool voor het recyclen van afval. Voor anderen is dit het verminderen van afval, weinig nieuwe spullen aanschaffen en het hergebruiken van items zoals apparaten, kleding en meubels. Hoewel veel mensen positief staan tegenover het weggeven van spullen die ze niet meer gebruiken aan bijvoorbeeld kringloopwinkels, zijn mensen vaker terughoudend over het kopen van tweedehands spullen. Bij zaken als speelgoed en kleding is met name de zorg over hygiëne een veelgenoemd argument. Over het algemeen geldt: hoe duurder de aankoopwaarde van een nieuw product en hoe langer de levensduur, hoe sneller iemand het tweedehands aanschafft. Denk hierbij aan auto's en huishoudelijke apparaten. Men staat positief tegenover het repareren van spullen, zowel vanuit een financieel als duurzaam oogpunt. Wel is het zo dat gemak en efficiëntie nog vaak voor duurzaamheid gaat. Tot slot zou het grootste deel van de respondenten best gereedschap willen delen met hun buurt, en hoeft speelgoed voor kinderen niet altijd nieuw te worden aangeschaft. Beschikbaarheid, hygiëne, een gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel en collectief eigendom zijn hier de belangrijkste pijlers.

Aanbevelingen vanuit de participatie:

- Het bewustzijn vergroten rond het thema van een circulaire economie, door aan te sluiten bij de belevingswereld van inwoners en positief gedrag te stimuleren en belonen;
- Het taboe verminderen op tweedehands producten, zoals bij kringloopwinkels, en het promoten van een meer duurzame consumptie;
- Het aantrekkelijker maken van prullenbakken en afvalpunten om mensen te motiveren om hun afval op de juiste manier weg te gooien;
- Het garanderen van de nabijheid van afvalpunten, bijvoorbeeld door het plaatsen van pop-up milieustraten, om lange wachtrijen en het weggooien van spullen te voorkomen;
- Het Repair Café en soortgelijke initiatieven promoten om het repareren van spullen te bevorderen;
- Het opzetten van een ruilplaats voor speelgoed, om het hergebruik van speelgoed te bevorderen;
- Het promoten van deelplatforms zoals Peerby, om het delen en hergebruiken van producten te bevorderen;
- Samenwerking met kerken, moskeeën en scholen om voorlichting te geven over de consumptiemaatschappij, vervuiling en het belang van hergebruik;
- Prikkers uitlenen aan bewoners om zwerfvuil te prikken;
- Actieve spelvormige voorlichting aan kinderen, bijvoorbeeld afvalprikken.

**Zwijndrecht
gaat duurzaam**

dat doen we met elkaar